

Minttu Seppänen

OMIN JALOIN -MENETELMÄN KEHITTÄMINEN ALAKOULUIKÄISILLE

Opinnäytetyö

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Yhteisöpedagogi

2021

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Yhteisöpedagogi (AMK)
Tekijä/Tekijät	Minttu Seppänen
Työn nimi	Omin Jaloin -menetelmän kehittäminen alakouluikäisille
Toimeksiantaja	Lohjan Kaupunki, Nuori Lohja
Vuosi	2021
Sivut	51 sivua, liitteitä 45 sivua
Työn ohjaaja(t)	Katri Schadewitz

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää Omin Jaloin -menetelmä alakouluikäisille, tarkemmin 5.–6. -luokkalaisille. Alkuperäinen Omin Jaloin -menetelmä on Kati Blomqvistin Sosionomi (YAMK) opintojen päättötyönä yhdessä Lohjan Kaupungin nuorisotyön kanssa kehittämä menetelmä. Omin Jaloin -menetelmä oli alun perin ehkäisevän lastensuojelun menetelmä, jota käytetään nykyään myös palveluntarpeen arvioinnin työkaluna. Menetelmää ja sen tehtäviä on kehitetty vuosien varrella esiin nousseiden tarpeiden mukaisesti.

Lohjan Kaupungin erityisnuorisotyössä on kuitenkin noussut esiin tarve menetelmälle jo alakouluikäisten, tarkemmin 5.–6. -luokkalaisten parissa, eikä alkuperäisen Omin Jaloin -menetelmän tehtävät soveltuneet suoraan käytettäväiksi nuoremman ikäluokan parissa. Lohjan Kaupungin erityisnuorisotyön työssään kohtaamat haasteet ovat myös valtakunnallisesti tunnistettuja. Ajankohtaisina Omin Jaloin -menetelmän kehittämistarpeina nähtiin menetelmässä käytettävien abstraktien käsitteiden konkretisoiminen sekä kielen yksinkertaistaminen nuoremman ikäluokan helpommin ymmärrettäväksi.

Kehittämistyö toteutettiin palvelumuotoiluna, sillä siinä kehittäminen tapahtuu asiakas-/ käyttäjälähtöisesti, sen sisällä käytettävien menetelmien kirjo on laaja ja kehittämistä voi jatkaa pitkälläkin aikavälillä.

Opinnäytetyön lopputuloksena syntyi Omin Jaloin -Pienemminkin askelin Ohjaajan opas, joka sisältää 12 eri elämän osa-alueen käsittelevän tehtäväpatteriston, jonka käytettävyyttä Lohjan Kaupungin erityisnuorisotyö testaa syksyn 2021 mennessä yksilötyössä 5.–6. -luokkalaisten parissa sekä kehittää edelleen siinä mahdollisesti vielä esiin nousseita tarpeita. Lohjan Kaupungin nuorisotyö tulee tuottamaan myös tehtävien kuvituksen sekä menetelmän käytössä tarvittavat tunnekortit. Lopullinen versio menetelmästä tullaan lisäämään Lohjan Kaupungin erityisnuorisotyön Omin Jaloin -koulutuskokonaisuuteen syksyn 2021 aikana.

Asiasanat: elämänhallinta, nuoret, ennaltaehkäisevä lastensuojelu, tunnetaidot, osallisuus

Degree	Bachelor of Humanities
Author (authors)	Minttu Seppänen
Thesis title	Developing On My Own Feet -method for grade school aged youth
Commissioned by	City of Lohja, Young Lohja
Time	June 2021
Pages	51 pages, 45 pages of appendices
Supervisor	Katri Schadewitz

ABSTRACT

The objective of the thesis was to develop the On My Own Feet method for grade school children, more precisely children in grades 5-6. The original On My Own Feet method was developed by Kati Blomqvist (Master of Social Work) in her studies together with the youth work of Lohja city. The On My Own Feet method was originally a technique of preventive child protection, which is nowadays also used as a tool to assess the need for services. The method and its tasks have been developed in line with the needs that have emerged over the years.

Recently, however, the need for the method has already emerged in the special youth work of the city of Lohja, especially in the grades 5–6 and the functions of the original On My Own Feet method were not suitable for direct use in the younger age group. The challenges faced by special youth work of Lohja city are also recognized nationwide. The current needs for the development of the On My Own Feet method were seen to be the concretization of the abstract concepts used in the method and the simplification of the language for the younger age group to understand more easily.

The development work was carried out as a service design, as the development is customer and user oriented, the range of methods used within it is wide and development can be continued in the long term.

The final result of the thesis was the On My Own Feet Event in Smaller Steps Instructor's Guide, which contains a set of tasks covering 12 different areas of life. The usability of this guide will be tested by the special youth work of Lohja city in the individual work by autumn 2021 and it will be further developed in terms of any needs that may still arise. The youth work of the city of Lohja will also produce illustrations of the tasks and the emotion cards needed in the use of the method. The final version of the method will be added to the special youth work of Lohja city On My Own Feet training complex during the autumn of 2021.

Keywords: life management, youth, preventive child protection, emotional skills, involvement

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	OMIN JALLOIN -MENETELMÄN TAUSTA JA KEHITTÄMISTARVE	8
2.1	Omin Jaloin -menetelmän kehittämistarve.....	11
2.2	Omin Jaloin -menetelmä.....	16
3	ELÄMÄNHALLINTAA OMIN JALLOIN -MENETELMÄLLÄ.....	23
3.1	Ehkäisevä lastensuojelu	23
3.2	Elämänhallinta	24
4	OMIN JALLOIN-MENETELMÄLLÄ TUKEA ALAKOULUIKÄISTEN ELÄMÄNPOLULLE 24	
4.1	Omin Jaloin -menetelmän kehittämisen tavoitteet	25
4.2	Kehittämistyön toimenpiteet.....	25
4.3	Kehittämismenetelmät ja niiden soveltaminen.....	26
4.3.1	Määrittely	28
4.3.2	Tutki ja kiteytä.....	28
4.3.3	Testaa ja toteuta	30
4.4	Työsuunnitelma	30
4.5	Prosessin eteneminen	31
5	TULOKSET.....	35
5.1	Ensimmäinen vaihe	36
5.2	Toinen vaihe	40
5.3	Kolmas vaihe	41
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	45
6.1	Pohdinta	46
	LÄHTEET.....	50

LIITTEET

Liite 1. Tukikysymykset teemoittain

Liite 2. Omin Jaloin -Pienemminkin askelin Ohjaajan opas

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on kehittämistyö, jossa Omin Jaloin -menetelmää ja siihen liittyviä tehtäviä kehitetään alakouluikäisille yhteistyössä Lohjan kaupungin erityisnuorisotyön kanssa.

Omin Jaloin -menetelmä on Lohjan kaupungin erityisnuorisotyössä vuonna 2007 työelämän tarpeista syntynyt ehkäisevän lastensuojelun menetelmä, jota käytetään myös osana monialaista yhteistyötä palvelun tarpeen arvioinnin työkaluna.

Kokemusten ja kehittämistyön pohjalta menetelmästä muodostui Lohjalle lastensuojelulain edellyttämä (Lastensuojelulaki 30.12.2014/1302, 3a§) ehkäisevän lastensuojelun Omin Jaloin -toimintamalli. Menetelmän pilotointi sai projektirahoituksen valtakunnallisesta sosiaali- ja terveysministeriön KASTE-ohjelmasta, jonka ohella menetelmän tehtäviä kehitti opinnäytetyönään Kati Blomqvist. Omin Jaloin -menetelmän tehtävien kehittämiseen osallistui työryhmä, jossa ovat olleet mukana Blomqvistin lisäksi Mia Salminen, Maikki Arola sekä Tuomas Hiltunen. Omin Jaloin hanke päättyi lokakuussa 2011, jonka jälkeen toimintamallin käyttö vakiintui Lohjan kaupungin nuorisotyöhön.

Omin Jaloin -menetelmän käytöstä järjestetään koulutusta, jonka kautta työkirjan saa käyttöönsä. Koulutuksessa tarkennetaan tehtävien tekoon liittyviä ohjeistuksia ja jaetaan kokemuksia menetelmän käytöstä. (Omin Jaloin -työryhmä 2019.) Koulutuksia järjestävät Lohjan kaupungin erityisnuorisotyön Omin Jaloin -työryhmään kuuluvat työntekijät.

Omin Jaloin -toiminnassa 13-17-vuotias nuori voi yhdessä nuorisotyön työntekijän kanssa tarkastella omaa elämäntilannettaan ja tulevaisuuttaan sekä oman elämänsä vahvuuksia ja mahdollisia haasteita eri osa-alueiden näkökulmasta. Menetelmän tavoitteena on lisätä nuoren elämäntilannetta ja hyvinvointia osallistamalla nuorta itseään omien vahvuuksiensa sekä mahdollisten riskitekijöiden ja haasteiden tunnistajana. (NuoriLohja)

Ehkäisevän lastensuojelun työmuotona kartoitukseen ohjautuu varhaisen tuen ja puuttumisen näkökulmasta nuoria, joista on tehty lastensuojeluilmoitus,

mutta sosiaalityöntekijän arvioinnin perusteella lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojeluasiakkuuden kriteerit täyty.

Omin Jaloin -menetelmän keskeisiä käsitteitä ovat

Elämönhallinta, ennaltaehkäisevä lastensuojelu, nuoret, tunnetaidot, osallisuus.

Olin Lohjan kaupungin nuorisotyössä työkokeilussa ennen opintojani ja he tilasivat tuolloin opinnäytteen minulta. Omin Jaloin -menetelmän kehittäminen alakouluikäisille tarkentui aiheeksi loppuvuodesta 2019. Työelämästä kumpua kasvava tarve kohdentaa toimintaa ja työmenetelmän käyttöä nykyistä nuoremmalle kohderyhmälle, alakouluikäisille, kun tällä hetkellä toiminta on kohdennettu 13-17-vuotiaille nuorille. Opinnäytetyö syntyy siis vastaamaan kasva-vaan tarpeeseen ja nuorisotyön kohtaamiin haasteisiin.

Yhteisöpedagogina toivon työskenteleväni tulevaisuudessa erityisnuorisotyössä, jossa Omin Jaloin -menetelmä on yksi työkalu nuoren elämönhallinnan ja hyvinvoinnin lisäämisessä sekä nuoren osallistamisessa ja voimauttamisessa. Näin ollen pääsen opinnäytteessäni kehittämään omaa tulevaa työtäni jo opiskeluvaiheessa.

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää Omin Jaloin -menetelmää ja siinä käytettäviä tehtäviä vastaamaan nuoremman kohderyhmän tarpeita paremmin elämän eri osa-alueilla sekä selkeyttää tehtävissä käytettyä kieltä alakouluikäisten helpommin ymmärrettäväksi, jotta menetelmän avulla voidaan lisätä tämän ikäryhmän elämönhallintaa, hyvinvointia ja osallisuuttakin. Menetelmän avulla kartoitetaan ja tarkastellaan laaja-alaisesti nuoren elämän suojaavia ja riskitekijöitä. Menetelmässä käytettävien tehtävien avulla tarkoitus on saada alakouluikäinen nuori pysähtymään ja pohtimaan tekemiensä valintojen merkitystä hänen tulevaisuudelleen.

Opinnäytetyössä tullaan kehittämään alakouluikäisten tarpeita vastaava tehtäväpatteristo ja ohjaajan opas, joiden kehittämiseen osallistetaan myös nuoria itseään. Menetelmää ja sen sisältämiä tehtäviä tullaan kehittämään nuorilta kerätyn tiedon ja havainnoimalla saadun tiedon pohjalta.

2 OMIN JALOIN -MENETELMÄN TAUSTA JA KEHITTÄMISTARVE

Omin Jaloin -menetelmää aloittaessaan Lohjan kaupungin nuorisotyön erityisnuorisotyöntekijät osallistuivat Stakesin Varpu -hankkeeseen perustuneeseen huolen puheeksiotto -koulutukseen, joka antoi lisätietoa varhaisen puuttumisen metodeista. Varhaisen puuttumisen määritelmä sisältää asiakaslähtöisyyteen ja kumppanuuteen perustuvat käytännöt, joilla edistetään asiakkaiden kunnioittavaa kohtaamista sekä osallisuutta omien asioiden hoitamisessa. Varhaisen puuttumisen työvälineitä on luotu useita erilaisia, joista Omin Jaloin -menetelmässä on hyödynnetty huolen puheeksiottoa sekä huolen vyöhykkeistöä. (Blomqvist 2010.)

Ensimmäinen versio Omin Jaloin -menetelmästä on laadittu vuonna 2007, jolloin kolme usealla elämän osa-alueella oireilevaa nuorta ohjautui alueellisen nuorisotyön kautta erityisnuorisotyön asiakkaiksi. Osoittautui tarve kartoittaa näiden nuorten elämää useasta näkökulmasta kokonaisvaltaisen käsityksen saamiseksi heidän elämäntilanteestaan. Tämä toteutettiin antamalla nuorille kirjallisia tehtäviä, joihin kuului tulevaisuuden visiointi sekä nykyhetken tilanteen kartoittaminen yhdeksän (9) eri elämän osa-alueen näkökulmasta. Näkökulmia olivat perhe, raha, koulu, kaverit, harrastukset, seurustelu, päihteet, terveys ja rikokset. Työntekijöiden näkökulma tehtäviin oli nuoren tuen tarpeen selvittäminen ja tavoitteena konkretisoida nuorelle itselleen nykyhetken valintojen tärkeys tulevaisuudelle sekä korjausliikkeiden tekemisen merkitys ja arvo tulevaisuudelle. Tapaamisia järjestettiin ensin pienryhmissä, mutta niistä siirryttiin pian yksilötapaamisiin käsiteltävien asioiden henkilökohtaisuuden ja arkaluontoisuuden vuoksi. Nuoren omien ajatusten esiintuominen ja keskustelu oli näin helpompaa. (Blomqvist, 2010.)

Lastensuojelulain uudistuminen vuonna 2008 vaikutti työmuodon vakiinnuttamiseen sen antoisuuden lisäksi. Lastensuojelulain uudistuksen myötä vuonna 2008 tuli nuorisotyöhön lakisääteinen velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, mikäli koetaan alaikäisen lapsen tilanteen vaativan lastensuojelun tarpeen kartoittamista. (Blomqvist, 2010.)

”Halusimme kehittää aikaisemmin luotua uutta asiakastyömuotoa. Vuonna 2007 kolmen nuoren kanssa aloitetusta työmenetelmästä suunniteltiin ehkäisevään lastensuojeluun soveltuva kokonaisuus, jota tarjottiin yhteistyökumppaneille.” (Blomqvist, 2010).

Blomqvistin mukaan toimintaan ohjautumista muutettiin Omin Jaloin -hankkeen aikana, kun nuorisolain uudistuksen myötä lastensuojelusta toimintaan ohjautuminen ei perustunut enää vain ehkäisevän lastensuojelun velvoitteen. Nuorisolain uudistus ja etsivän nuorisotyön asetus avasi uuden mahdollisuuden Omin Jaloin -toiminnalle. Vuoden 2011 tammikuun jälkeen Omin Jaloin -toimintaan nuoria on voitu ohjata myös lakiin etsivästä nuorisotyöstä nojaten (Nuorisolaki, 11§). Nuorisolaki määrittelee etsivän nuorisotyön tehtäväksi tuen tarpeessa olevan nuoren tavoittamisen ja hänen auttamisensa sellaisten palveluiden ja muun tuen piiriin, joilla edistetään nuoren kasvua, itseenäistymistä, osallisuutta yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaa sekä koulutukseen ja työmarkkinoille pääsyä. Etsivä nuorisotyö perustuu aina nuoren vapaaehtoisuuteen ja hänen kanssaan tehtävään yhteistyöhön. Vaikka etsivä nuorisotyö voidaan aloittaa myös muiden viranomaisten luovuttamien tietojen perusteella, aloitetaan se ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin sekä hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta. Samassa laissa puhutaan myös monialaisesta yhteistyöstä, jonka mukaan paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten kunnassa on oltava ohjaus- ja palveluverkosto tai muu vastaava yhteistyöryhmä, jonka kohderyhmänä ovat kaikki kunnassa asuvat nuoret. (Nuorisolaki.)

Omin Jaloin -menetelmän käyttömahdollisuudet laajenivat entisestään keväällä 2015 voimaan astuneen sosiaalihuoltolain myötä, sillä se mahdollistaa menetelmän käytön myös palveluntarpeen arvioinnin työkaluna. (Omin Jaloin -työkirja).

Omin Jaloin -menetelmä on osa monialaista yhteistyötä, sillä toiminnan aikana voidaan anonyymisti konsultoida myös muita nuorten kanssa toimivia ammattilaisia, kuten terveydenhoitajaa, psykiatrista sairaanhoitajaa, poliisia, lastensuojelua, omaa työryhmää, ynnä muita vastaavia tahoja. Konsultointia voi ta-

pahtua missä tahansa huolen vaiheessa, kun työntekijä sen aiheelliseksi kokee. (Omin Jaloin -työkirja) Lohjalla erityisnuorisotyö tekeekin useiden muiden kuntien tapaan yhteistyötä lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden, poliisin ja oppilashuollon kanssa, osallistuen myös eri hallintokuntien edustajista koostuviin alueellisiin yhteistyöryhmiin, joissa on edustettuina esimerkiksi koulut, varhaiskasvatus, seurakunta sekä sosiaalityö ja poliisi. Tällainen monialainen ja yli-sektoroitunut työote, jossa toimijat ovat eri yhteyksissä kosketuksissa toisiinsa, on tärkeää, jottei olennainen informaatio jää menemättä eteenpäin tai saamatta, vaikkei kaikki olisikaan tekemisissä kaikkien kanssa. (Blomqvist, 2010.)

Tällä hetkellä Omin Jaloin -menetelmä on tarkoitettu 13–17 -vuotiaille nuorille, joista jollain heidän lähipiiriinsä kuuluvista tai heidän kanssaan tekemisissä olleella viranomaisella on herännyt nuoresta huoli. Huoli on saattanut herätä myös nuorella itsellään, jolloin hän voi itse ottaa yhteyttä erityisnuorisotyöhön. Menetelmän tarkoituksena on tarjota nuorelle mahdollisuus tarkastella elämäntilannettaan sekä tulevaisuuttaan, vahvuuksiaan ja mahdollisia haasteita usean eri osa-alueen näkökulmasta. Työntekijä ja nuori tapaavat viidestä kahdeksaan (5–8) kertaan näitä asioita käsitellen. Viimeisellä tapaamisella on mukana myös nuoren huoltaja, jolloin käydään yhdessä läpi toiminnan aikana esiin nousseita asioita ja aiheita. Mikäli koetaan jonkin aihealueen kaipaavan lisää käsittelemistä ja pohdintaa, voi asiakassuhde jatkua vielä Omin Jaloin -menetelmän päätyttyä. Jos taas ilmenee tarvetta jatkotuelle, ohjataan nuori ja perhe parhaiten soveltuvan palvelun piiriin. (NuoriLohja.)

Jokaiselle tapaamiskerralle on omat, aikaisemmin mainittuihin yhdeksään teemaan liittyvät kirjalliset tehtävät, joiden kautta nuoren elämää tarkastellaan. Kantavana ja laajempaan teemana sekä ensimmäisenä tehtävänä on tulevaisuuden suunnitelma -tehtävä, jossa nuori kuvittelee elämäänsä viiden vuoden päähän. Jokaista seuraavaa tehtävää ja teemaa peilataan kuitenkin tähän ensimmäiseen kysymällä, mitkä asiat tukevat hänen tulevaisuuden tavoitettaan kullakin osa-alueella, ja mitä vielä pitäisi tehdä, jotta tavoite saavutettaisiin. Omin Jaloin -menetelmän vaikutus erityisnuorisotyössä toteutettavan asiakastyön raamittajana ja toteuttajana on nähty sen vahvuutena. Kun nuorelle tarjotaan keskustelun lomassa faktatietoa elämän eri osa-alueiden tueksi, sisältää

toteutuksen vuorovaikutuksellinen työtapana ns. lyhytneuvonnallisen elementin. (Blomqvist, 2010.)

2.1 Omin Jaloin -menetelmän kehittämistarve

Omin Jaloin -menetelmä on havaittu hyväksi asiakastyön toimintamalliksi Lohjan kaupungin nuorisotyössä tukea tai palveluntarpeen arviointia tarvitsevien nuorten parissa. Kehittämistarve nouseekin suoraan Lohjan kaupungin nuorisotyöstä, heidän havaittuaan tarvetta kyseiselle menetelmälle jo 13-vuotiaita nuorempien keskuudessa. Esiin on noussut tarve kartoittaa jo alakouluikäisten elämää useammasta näkökulmasta, jotta heidän tilanteestaan voidaan muodostaa kokonaisvaltainen käsitys ja selvittää mahdollinen tuen tarve. Omin Jaloin -menetelmää kehittämällä saadaan siis konkreettinen työväline, jota voidaan hyödyntää heidän parissaan tehtävässä asiakastyössä. Menetelmällä myös hiljainen tieto tehdään näkyväksi ja muiden alalla toimijoiden hyödynnettäväksi.

Omin Jaloin -menetelmää ja siinä käytettyjä tehtäviä kehitetäänkin jatkuvasti yhteiskunnasta nousevien muutostarpeiden, mutta myös saadun palautteen sekä työkentällä tehtyjen havaintojen pohjalta. (Omin Jaloin työkirja). Erityisnuorisotyöntekijöiden havaintojen mukaan alakouluikäiset ovat olleet kasvava Omin Jaloin -menetelmän asiakasryhmä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt helmikuussa 2021 valtakunnallisen sitouttavan koulu yhteistyön toimintamallin, tavoitteenaan vähentää oppilaiden koulupoissaoloja perusopetuksessa, tarkempaan kohderyhmään 5.–9. vuosiluokkien oppilaat sekä heidän kanssaan työskentelevä koulujen henkilökunta. Toimintamalli on myös osa tammikuussa 2021 julkaistua kiusaamisen ehkäisemisen toimenpideohjelmaa. (OKM, 2021.) Opetusministeri Jussi Saramon mukaan ongelmatilanteiden ratkaisemisen lisäksi henkilökunnan riittävyydellä pyritään koulun ja kodin yhteistyön vahvistamiseen, jotta ongelmat eivät pääse muuttumaan vakavammiksi, sillä koulupoissaolot lisäävät pitkittyessään merkittävästi syrjäytymisriskiä (OKM, 2021). Valtion erityisavustusta voidaan käyttää paikallisella tasolla toteutettavissa pilottihankkeissa opetuksen järjestäjän päätöksellä esimerkiksi tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoit-

teluun, ryhmäytymiseen tai kiusaamisen ennaltaehkäisyyn oman ryhmän tunteina ja oman opettajan johdolla. Sitouttavalla kouluyhteistyöllä halutaan myönteisen koulukulttuurin lisäksi vahvistaa hyvinvointia sekä vähentää kiusaamista, näiden ollessa olennaisia tärkeitä tekijöitä kiusaamisen ehkäisemiseksi. Toimintamallilla halutaan vahvistaa myös oppilaiden kiinnittymistä kouluun etäopetusjärjestelyjenkin aikana, joita koronapandemia on aiheuttanut. (Polvinen & Sergejeff, 2021.)

Ajankohtaiseksi menetelmän kehittämisen tekee myös koronakriisin aikana lisääntyneet mielenterveyden pulmat, joka on näkynyt esimerkiksi nuorille suunnatussa Sekasin -chatissa lisääntyneinä yhteydenottoina. (Yle, 2020).

Omin Jaloin -menetelmän kehittäminen voidaan nähdä myös osana erityisnuorisotyön sisäistä kehittämistä, kun menetelmä otetaan käyttöön myös nuoremman ikäryhmän parissa palveluntarpeen arvioinnin työkaluna sekä niin ennalta-ehkäisevänä kuin varhaisen puuttumisen välineenä. Ennaltaehkäisy ja varhaisen puuttumisen ollessa nuorisotyön perustehtäviä, tapahtuu nuorten kiinnittyminen työskentelyyn luontevasti erityisnuorisotyöntekijöiden kohdassa nuoria myös heidän luonnollisissa toimintaympäristöissään, kuten koulussa, nuorisotiloilla sekä kotona. (Erityisnuorisotyön vaikuttavuudesta...2019).

Suomessa nuorisolaki määrittelee nuoreksi kaikki alle 29 -vuotiaat, kun YK:n määritelmä nuoresta on kaikki 15–24 -vuotiaat.

2013 julkaistussa Nuorten vapaa-aikatutkimuksessa kävi ilmi, että nuoret itse mielsivät nuoruuden alkavan noin 10 -vuotiaana ja päättyvän noin kymmenen vuoden päästä, 20 -vuotiaana. (Valtion nuorisoneuvosto)

Sosiaalihuoltolaissa määritellään nuori 18–24 -vuotiaaksi ja alle 18 -vuotias lapseksi, kuten lastensuojelulaissakin. (Finlex.)

Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2019 mukaan lapset ja nuoret ovat pääosin tyytyväisiä elämäänsä. Perusopetuksen 4. ja 5. luokkaa käyvistä lapsista näin koki yhdeksän kymmenestä ja kolme neljästä kertoi pitävänsä koulunkäynnistä, vaikka tulos on laskenut niin tyttöjen kuin poikienkin kohdalla vuodesta 2017. Suurin osa lapsista ja nuorista koki myös, että heillä

on hyvä keskusteluyhteys vanhempiinsa. Itsensä usein yksinäiseksi tunsi perusopetuksen 4. ja 5. luokkaa käyvistä lapsista kolme prosenttia (3%), eikä yksinäisyyden kokemuksen yleisyydessä ollut tyttöjen ja poikien välillä eroa. Kuitenkin noin joka kymmenes (9%) saman ikäisistä koki terveydentilansa keskinertaiseksi tai huonoksi. Keskinertaisen tai huonon terveydentilan kokemukset ovat lisääntyneet tytöillä enemmän kuin pojilla vuodesta 2017 vuoteen 2019.

Perusopetuksen 4. ja 5. luokkaa käyvien lasten päihdekokeiluista tai käytöstä THL:n vuoden 2019 Kouluterveyskyselyssä ei raportoitu. (THL).

Lohjan kaupungin Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2017–2020 -ohjelmassa yhtenä tavoitteena lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi on puheeksiottamisen kulttuurin vahvistaminen, jonka tarkoituksena on mahdollistaa asiakkaalle tilaisuus keskustella esiin nousseista huolenaiheista ja tarvittaessa saada voimavarojaan vahvistavia palveluja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Äsken mainitussa hyvinvointisuunnitelmassa kerrottiin myös vuonna 2016 tehdystä hyvinvointikyselystä peruskoulun viidesluokkalaisille, jossa suurin osa vastaajista koki terveytensä vähintäänkin hyväksi, eivätkä he kokeneet yksinäisyyttä. (Lohjan kaupunginvaltuusto, 2017, s. 7, 12–13.) Yksinäisyyden kokemisen lisääntyminen lohjalaisten alakouluikäisten keskuudessa on kuitenkin havaittavissa sotkanetistä löytyviä tulostaulukoita tarkastelemalla, kun tarkasteltavaksi on valittu vastaukset lohjalaisista kouluista, 4. ja 5. -luokkalaisten vastaukset vuosilta 2017 ja 2019. Vuoden 2017 Kouluterveyskyselyn mukaan itsensä koki usein yksinäiseksi tytöistä 2,4% ja pojista 1,6%, kun vastaavat luvut olivat vuonna 2019 tytöillä 3,6% ja pojilla 3,5%. Luvut ovat siis kasvaneet parissa vuodessa melko paljon. Välitunneilla yksinäisyyden kokeminen toisaalta taas oli laskenut. Vastausten perusteella lohjalaisilla 4.– 5. -luokkalaista pojista 0,6%:lla ei ollut vuonna 2017 yhtään hyvää kaveria ja vuonna 2019 vastaava luku oli kasvanut 0,8%:n. Tyttöjen vastauksissa prosenttimäärä oli tuplaantunut vuoden 2017 0,4%:sta vuoden 2019 0,8%:n. (Sotkanet.)

Sotkanetistä löytyvän kouluterveyskyselyn (THL) mukaan lohjalaisten peruskoulun 4.- ja 5. -luokkalaisten nuorten ja heidän vanhempiensa vuorovaikutus oli avointa vuonna 2019 tytöistä 85,1%:n mukaan ja pojista näin koki 74,6%.

Luvut olivat nousseet vuoden 2017 kyselystä. Mielialaan liittyviä ongelmia viimeisen kahden (2) viikon aikana ennen kyselyä vuonna 2019 oli tytöistä ollut 14,9%:lla, vuonna 2017 vastaavan luvun oltua 11,7%. Pojista tällaista oli kokenut 11,8% vuonna 2019, kun luku oli 11,5% vuonna 2017. (Sotkanet.)

Kouluterveyskyselyn vastauksissa peruskoulun 4.- ja 5. -luokkalaisista lohjalaisnuorista jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta vähintään kerran oli käyttänyt pojista 7,3% vuonna 2019, eli vähemmän kuin vuonna 2017, jolloin luku oli 7,8%. Tyttöillä vastaavat luvut olivat hyvin pienoisessa noususuhdanteessa, kun vuonna 2019 jotain tupakkatuotetta tai sähkötupakkaa oli käyttänyt vähintään kerran 2,5%, kun näin oli toiminut 2,4% vuonna 2017. (Sotkanet.)

Yksi huolestuttavimmista asioista, joka THL:n teettämässä kouluterveyskyselyssä tulee ilmi, on jo peruskoulun 4.- ja 5. -luokkalaisten nuorten kokema seksuaalinen häirintä, ehdottelu, kommentointi, koskettelu, painostaminen ja jopa seksuaalinen väkivalta. Näitä oli kysytty hieman eri tavoin vuosina 2017 ja 2019, joten suoraan vertailukelpoisia tuloksia niistä ei saa. (Sotkanet.)

Seuraavassa osiossa saatavilla ei ollut tyttöjen ja poikien tulosten erittelyä vaan prosentit muodostuvat kokonaisvastaajamäärän perusteella.

Lohjalaisista peruskoulun 4.- ja 5. -luokkalaisista oli vuoden aikana kokenut seksuaalista häirintää 8,1% vuonna 2017 ja seksuaalista väkivaltaa vuoden aikana oli kokenut samana vastausvuonna 1,8% vastaajista.

Vuonna 2019 seksuaalista kommentointia, ehdottelua, viestittelyä tai kuvamateriaalin näyttämistä oli kokenut 5%, seksuaalista koskettelua tai painostamista koskettamaan vuoden aikana oli kokenut 2,1%.

Vuonna 2019 kysyttiin myös väkivallan kokemuksista, jota ei vuonna 2017 tehty. Vuonna 2019 oli vastaajista 12,2% kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana ja 17,7% vastaajista kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten henkistä väkivaltaa vuoden aikana. (Sotkanet.)

Sosiaalihuoltolain 9§:n mukaan kunnallisten viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntyä. (Sosiaalihuoltolaki

30.12.2014/1301). Samassa laissa tuodaan esiin 10§:ssä, että lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettuja palveluita annettaessa ja niitä kehittäessä tulee huolehtia siitä, että näiden palveluiden avulla tuetaan vanhempia lasten kasvatuksessa ja saadaan selville lasten, nuorten ja lapsiperheiden erityisen tuen tarve sekä tarvittaessa on järjestettävä sellaista toimintaa, joka tukee erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria. (Sosiaalihuoltolaki)

Omin Jaloin -menetelmää toteuttaessa ei tarkoituksena ole tehdä sosiaalityöntekijän töitä, vaan työtä pyritään tekemään ennaltaehkäisevästi ja yhteistyössä muiden tahojen kanssa monialaisen yhteistyön (Sosiaalihuoltolaki, 41§) periaatteiden mukaisesti ja kuten sosiaalihuoltolaissa määritellään. Monialaisen yhteistyön turvin pystytään luomaan verkosto, jossa nuoren elämässä tapahtuviin asioihin pystytään puuttumaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, ennen kuin pulmat kasvavat suuriksi. Sosiaalihuoltolaissa on pykälä (41§) monialaisesta yhteistyöstä, jossa todetaan, että mikäli henkilön tarpeiden arviointi ja niihin vastaaminen edellyttävät sosiaalitoimen tai muiden viranomaisten palveluja tai tukitoimia, on näiden tahojen osallistuttava toimenpiteestä vastaavan työntekijän pyynnöstä henkilön palvelutarpeen arvioinnin tekemiseen ja asiakassuunnitelman laatimiseen. Sosiaalihuoltoa toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa siten, että sosiaalihuollon ja tarvittaessa muiden hallinnonalojen palvelut muodostavat asiakkaan edun mukaisen kokonaisuuden. Tarpeen mukaan sosiaalityöntekijän on oltava yhteydessä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin sekä tarvittaessa henkilön omaisiin ja muihin hänelle läheisiin henkilöihin siten kuin sosiaalihuoltolaissa määritellään. (Sosiaalihuoltolaki.)

Lohjan kaupungin nuorisotyö asetti erityisnuorisotyöstä työryhmän, joka on ollut mukana Omin Jaloin -menetelmän kehittämistyössä. Kehittämistyöryhmässä mukana ovat olleet erityisnuorisotyöntekijät Anna Sainio, Jenni Laaksonen, Noomi Vesikkala ja Nelli Taskinen sekä ehkäisevä päihdetyöntekijä Helena Sipiläinen. Yhteistyöryhmää on seurannut Eeva Sammalniemi, joka opinnäytetyötä aloitettaessa työskenteli Ohjaamo -hankkeessa.

Työryhmä on kokenut Omin Jaloin -menetelmän kehittämistarpeen kumpuavan suoraan omasta työstään, alle 13 -vuotiaiden ollessa kasvava asiakasryhmä Omin Jaloin -toiminnassa. Menetelmässä käytetyt tehtävät eivät kuiten-

kaan ole soveltuneet suoraan käytettäväksi alakouluikäisten kanssa, joten kehittämistyö on keskittynyt pääasiassa tehtävien soveltamiseen ja kehittämiseen alle 13-vuotiaille. Erityisnuorisotyöntekijöiden omin sanoin he kaipasivat menetelmästä niin sanottua rautalankamallia, jossa abstrakteja käsitteitä muokattaisiin konkreettisemmiksi sekä nuoren helpommin ymmärrettäviksi.

Menetelmässä kehittämistyön aloitushetkellä käytössä olleet tehtävät eivät soveltuneet suoraan käytettäväksi alakouluikäisten kanssa, sillä alle 12-vuotiaiden ajattelukyky loogisen päättelyn, syysuhteiden ymmärtämisen, toiminnan suunnittelun sekä sen seurausten pohtiminen, toisin sanoen kyky abstraktiin ajatteluun, vasta kehittyi. (MLL).

2.2 Omin Jaloin -menetelmä

Periaatteet, jotka ohjaavat Omin Jaloin -työtä, ovat toisiaan tukevia ja paljolti samankaltaisia. Yhteistä on asiakkaan huomioiminen ja kunnioittaminen. Työtä ohjaavia ja tukevia periaatteita ovat esimerkiksi motivoiva ja arvostava kohtaaminen, varhaisen puuttumisen menetelmien hyödyntäminen, tulevaisuuden muistelutekniikan soveltaminen Omin Jaloin -menetelmässä, ristiin pelaamisen timantti, nuorten valtaistumiseen pyrkivä sekä kiinnipitävä työote. (Omin Jaloin -työkirja.)

Ristiin pelaamisen timanttia käytetään tarkastelemalla yhdellä elämänalueella tehtyjä valintoja suhteessa muihin elämänalueisiin sekä nuoren tulevaisuuden suunnitelmaan, jotta nuoren ymmärrystä vaikutusten laaja-alaisuudesta voidaan lisätä. Jokaisella yhdeksällä elämänalueella nousseiden suojaavien tekijöiden ja riskitekijöiden vaikutusta suhteessa muihin elämänalueisiin saadaan 36 näkökulmaa nuoren elämään. Kun elämänalueita peilataan molempiin suuntiin, esimerkiksi rikkeisiin liittyvien tekijöiden vaikutusta kahdeksaan muuhun elämänalueeseen nähden, sekä näiden kahdeksan muun vaikutusta suhteessa rikkeisiin, saadaan näkökulmia 72. Ristiin pelaamisen timantin huolellinen tarkastelu auttaa suojaavien tekijöiden ja riskitekijöiden välisen suhteen arvioinnissa, joka taas tukee mahdollisen tuen tarpeen määrittelyä. (Omin Jaloin -työkirja.)

Yksin Omin Jaloin -työn tekeminen on melkein pä mahdotonta. Samaa asiakastyötä tekeviä olisikin hyvä olla edes kaksi, joskin ihanteellista olisi se, että työntekijällä olisi vahva työryhmä ympärillään. Se mahdollistaa vertaistuen saamisen haasteellisissa tai raskaissa asiakastilanteissa, mutta myös reflektoinnin. Mikäli kuitenkin on niin, että Omin Jaloin -tapaamisia toteuttaa vain yksi työntekijä, on hänen tukimahdollisuutensa ja jaksamisensa kartoitettava etukäteen ja mahdollistettava säännöllinen työnohjaus. (Omin Jaloin -työkirja.)

Seuraavaksi esittelen Omin Jaloin -menetelmässä käytettävän työkirjan tämänhetkistä sisältöä, jota on tarkoitus kehittää erityisnuorisotyön käytettäväksi alakouluikäisten parissa. Omin Jaloin -menetelmään on tuotettu kymmenestä (10) tehtävästä koostuva työkirja, jossa käsitellään yhdeksää elämän eri osa-alueita. Tehtäväkirjaan on koottu tehtävien tekemiseen liittyvän ohjeistuksen lisäksi työtä ohjaavia periaatteita sekä keskustelun tueksi ja edistämiseksi laadittuja avustavia kysymyksiä. Tehtäväkirja on työväline suojaavien tekijöiden ja riskitekijöiden kartoittamiseksi nuorten parissa työskenteleville. Tehtävät on tarkoitettu toteutettavaksi kokonaisuutena, jonka avulla yksittäisiä tehtäviä tarkastellaan kuitenkin myös suhteessa toisiinsa ristiin peilaamisen timantin avulla. Näin saadaan enemmän informaatiota kuin mitä ne tuottaisivat yksinään. Kokonaiskuvan muodostaminen ei kuitenkaan ole mahdollista, mikäli tehtäviä käytetään toisistaan irrotettuina yksittäisiin tilannekartoituksiin. Tarkoituksena on kohdata nuori kokonaisuutena, eikä vain yhdellä elämän osa-alueella oireilun perusteella, ja tehtävät toimivatkin niin kartoituksen kuin keskustelunkin välineenä, jotta nuori saataisiin ymmärtämään hänen omien valintojensa merkitys nykyhetken sekä tulevaisuuden kannalta. Vuorovaikutuksellisella ja dialogisella työtavalla pyritään valtaistamaan nuoria Omin Jaloin -menetelmän avulla, joka näkyy jokaisen osa-alueen tehtävissä. Kirjallisilla tehtävillä ja niistä käytävällä keskustelulla kartoitetaan nuoren nykytilannetta elämän yhdeksän eri elämän osa-alueen näkökulmasta. Ensimmäisellä tapaamisella tehdyn tulevaisuuden suunnitelman avulla tarkastellaan nuoren nykytilannetta, pohtien mitkä asiat siinä tukevat nuoren tavoitteen saavuttamista ja mitkä kullakin osa-alueella puolestaan tarvitsevat kehittymistä. Tavoitteena on selkeyttää ja konkretisoida nuorelle hänen tavoitteensa sekä omat toimintamahdollisuutensa niiden toteuttamiseksi. (Omin Jaloin -työkirja.)

Ensimmäisenä täytetään perustietolomake, josta ilmenee myös lähettävä taho ja syy, miksi nuori on ohjautunut Omin Jaloin -toimintaan. Lisäksi lomakkeessa on kaksi lupakysymystä, koskien keskustelemista esiin nousseista asioista muiden nuoren kanssa työskentelevien tahojen kanssa sekä yhteenvedon luovuttamista tapaamisiin ohjanneelle työntekijälle.

Nuorta pyydetään ajattelemaan tulevaisuutta joidenkin vuosien (n. 5 vuotta) päähän ja miettimään, millaisessa elämäntilanteessa hän silloin ajattelisi ja toivoisi olevansa. Tulevaisuuden suunnitelma -tehtävä on ulkoasultaan hyvin pelkistetty, ja siinä käytetään apuna ”kartassa” olevia tukisanoja, jotka koostuvat myöhemmin käsiteltävistä elämän osa-alueista. Aiheet/ sanat edistävät myös nykyhetken ja tulevaisuuden välisestä suhteesta käytävää keskustelua. Näitä tukisanoja nuori voi ympäröidä, mikäli kokee ne tärkeiksi ja merkittäviksi, mutta häntä pyydetään myös itse kirjaamaan ajatuksiaan tulevaisuudesta paperille muutamien sanoin. Tehtävän aikana nuorelle alkaa hahmottua vähitellen tulevaisuudenkuva ja tähän mielikuvaan peilataan kaikkia muita tehtäviä jatkossa.

Mahdollisten rikosten kartoittamiseen käytetään listausta erilaisista rikkeistä ja rikoksista. Tehtävän avulla voidaan selvittää myös sitä, onko nuoren sosiaalisissa verkostoissa havaittavissa mahdollisia riskejä nuoren rikosten tekemisen alkamiselle tai lisääntymiselle. Listauksessa nuorelta kysytään rikoksista kolmesta eri näkökulmasta; rikoksen tekijänä, silminnäkijänä tai uhrina sekä pyydetään kertomaan mahdollisista seurauksista, joita on voineet olla esimerkiksi sakko, korvaus, sovittelu tai tuomio. Lisäksi tehtävään voidaan kirjata selite tai lisätietoja rikoksia tai rikkeitä koskien.

Hankaluutta tehtävään saattaa tuoda se, ettei nuori välttämättä tunne Suomen rikoslakia ja siksi tiedä syyllistyneensä rikokseen tai rikkeeseen. Valmis listaus onkin hyvä ja selkeä tapa selvittää tilannetta.

Sosiaalisia toimintaympäristöjä kartoitetaan lomakkeella, joka on jaettu neljään osaan; kavereihin, seurusteluun, harrastuksiin sekä kouluun.

Lomake täytetään verkostokartan periaatteella, eli nuori itse on lomakkeen keskiössä ja sijoittaa osa-alueittain tärkeimmät ihmiset ja asiat lähelle itseään, kun vähemmän tärkeät sijoittuvat kauemmaksi. Uloimmaksi nuori voi sijoittaa myös ihmiset, jotka herättävät hänessä negatiivisia tunteita, voimakkaitakin.

Synergiansa vuoksi sosiaalisen kanssakäymisen osa-alueiden kartoittaminen yhdellä tehtävällä on koettu hyväksi. Näin voidaan saada myös piilossa olevaa tietoa selville, joka taas helpottaa riskitekijöiden havaitsemista nuoren elämässä. Lisäksi saadaan tietoa nuoren kaveripiiristä ja kyetään hahmottamaan missä ja millaisessa seurassa hän liikkuu. Tämän tehtävän avulla saadaan informaatiota myös aikuisista, jotka sijoittuvat nuorten toimintaympäristöihin. Etenkin saman aikuisen esiintyessä useamman nuoren tehtävässä. Tehtävä mahdollistaa myös syvemmän vuorovaikutuksen nuoren kanssa, sillä työntekijän on mahdollista tarttua sellaisiin tilanteisiin, joihin hän uskoo nuoren haluavan ainakin alitajuisesti puuttuttavan. Osatessaan tulkita hyvin nuoren lomakkeelle kirjaamia asioita, voi työntekijä havaita erilaisia riskitekijöitä, kuten esimerkiksi yksinäisyys tai koulukiusaaminen, nuoren elämästä. Tehtävällä on myös tarkoituksena opettaa nuori havainnoimaan ihmissuhteiden syy-seuraussuhteita ja sen myötä ymmärtämään omia tunteitaan ja reaktioitaan erilaisissa tilanteissa.

Seurustelu -osiota käsitellessä on mahdollista keskustella seurusteluun liittyvistä asioista yleisesti sekä kartoittaa millaisia ajatuksia, näkemyksiä, kokemuksia tai toiveita nuorella on. Osiossa on mahdollista keskustella myös seksuaalisesta riskikäyttäytymisestä sekä omaan kehoon liittyvästä itsearvostuksesta ja -kunnioituksesta. Aihetta on kuitenkin muistettava lähestyä hienotunteisesti, sillä kaikilla kokemuksia seurustelusuhteista ei ole tai aihe voi olla jostain muusta syystä arka.

Vapaa-aikatehtävän tarkoitus on osoittaa nuorelle, millaisista asioista tavallinen arki koostuu. Siinä voidaankin käsitellä nuoren harrastuksia ja muita tapoja viettää vapaa-aikaa niin ennen, nyt kuin tulevaisuudessakin. Tehtävän tarkoituksena on arvioida myös sitä, millaisten digitaalisten sisältöjen parissa nuoren aika pääasiallisesti kuluu ja kuinka paljon aikaa hän yleisesti viettää digitaalisissa toimintaympäristöissä. Tässä voidaan keskustella myös siitä, kenen kanssa ja missä hän ylipäättään haluaa vapaa-aikaansa viettää tai kenen kanssa ei. Osiota voi olla hyvä peilata ihmissuhteet -osioon sekä kartoittaa millaisia vaikutuksia mahdollisilla pelaamistottumuksilla on nuoren muuhun elämään (esimerkiksi terveyteen ja hyvinvointiin).

Koulunkäynti -osiossa nuori pohtii ja arvioi omaa koulunkäyntiään ja viihtyvyyttä koulussa sekä mikä näihin kahteen äsken mainittuun vaikuttaa. Voiko nuori itse vaikuttaa asiaan vai vaikuttaako näihin jokin ulkopuolinen tekijä.

Perhe -tehtävä kartoittaa nuoren käsityksiä omasta perheestään, pohtimalla sen jäseniä, vuorovaikutusta, rooleja, sääntöjä sekä mahdollisten konfliktitilanteiden käsittelytapoja. Tehtävässä on mahdollista keskustella myös siitä, millainen merkitys perheellä on nuorta suojaavien tekijöiden ja riskitekijöiden kannalta. Keskustelu voi tuoda esiin vähemminkin näkyvillä olevia riskitekijöitä, kuten esimerkiksi sen, että vaikka nuori viettää paljon aikaa kotona, ei hänellä välttämättä ole juuri lainkaan kontaktia muuhun perheeseen, mutta myös sen, ettei perheen vähäinen yhteinen aika aina riipu tai ole lähtöisin nuoresta.

Päihdemittarina Omin Jaloin -menetelmässä on alusta asti käytetty Marjatta Pirskasen kehittämää nuorille suunnattua päihdemittaria ADSUMEna, joka on valtakunnallinen tutkittu tapa toteuttaa päihdekäytön kartoitusta nuorille. Tässä päihdemittarissa on valmis ohjeistus sen käytöstä sekä suosituksista, millaisia jatkotoimia nuorelle mittarin osoittaman huolen perusteella suunnata. Päihdemittarin avulla on mahdollista toteuttaa jo varhaisessa vaiheessa preventiivistä mini-interventiota tapaamisten yhteydessä. ADSUMEn käyttö lupa edellyttää aina alkuperäisen copyrightin mainitsemista. Nuoren päihdeasenteita ja -kokeiluja kartoitetaan niitä mittaavan tehtävän kautta. Mikäli nuori tehtävän perusteella ilmaisee kiinnostusta päihteitä kohtaan, tulee työntekijän olla varautunut keskustelemaan aiheesta neutraalisti, niin positiiviset kuin negatiivisetkin vaikutukset huomioiden. Nuoren omaa tietämystä eri aineista voi aluksi kartoittaa ja sen jälkeen haastaa tai vahvistaa esiin tulleita näkökulmia. Mikäli nuorella on omakohtaisia kokemuksia päihteistä, voi käyttöä kartoittaa erilaisilla mittareilla. Tehtävässä kartoitetaan myös kodin ja lähiympäristön päihteenkäyttöä, vaikka nuorella itsellään olisikaan päihdekokemuksia tai kiinnostusta aiheesta kohtaan, sillä nuori voi altistua päihteenkäytölle myös sosiaalisen ympäristönsä kautta. Päihde -osio olisi hyvä yhdistää rahankäyttö -tehtävään siksikin, että päihteisiin kuluva raha kuukaudessa voidaan laskea yhdessä nuoren kanssa. Työntekijän on varauduttava myös siihen, että nuoren päihteenkäyttö velvoittaa yhteydenottoa lastensuojeluun, sillä päihteenkäyttö saattaa olla nuoren kasvua ja turvallisuutta selkeästi vaarantava tekijä!

Tehtävän terveysosio on nuoren näkökulmasta helppo tehtävä sen sisältäessä pääasiassa kysymyksiä kyllä/ ei -vastauksin. Se on myös selkeä ja hyvä keskustelun avaaja terveyteen liittyvissä kysymyksissä, vaikka sen avulla on mahdollisuus syvällisempäänkin keskusteluun, niin suojaavista tekijöistä kuin riskitekijöistäkin. Terveysosioon sisältyy niin fyysisen terveyden kuin henkisen hyvinvoinninkin käsittely. Jotta näiden asioiden käsittelystä ja tiedon jakamisesta nuorelle muodostuisi pelkkää työntekijän monologia, on nuorta hyvä osallistaa kyselemällä hänelle aihepiiriin liittyviä kysymyksiä, liittyen esimerkiksi aamupalan riittävän yöunen tai henkisen hyvinvoinnin ylläpitämisen tarpeellisuuteen ja tärkeyteen. Tehtävä sisältää myös yksittäisiä kysymyksiä tai aihealueita, joissa huolen kynnyks on keskimääräistä matalampi ja tämä huoli saattaa joskus edellyttää terveydenhuollon ammattilaisen konsultaatiota ja/ tai nuoren ohjaamista muunlaisen tuen palveluihin. Tällaiset huolet on syytä kirjata tarkasti ylös ja ennen kaikkea perusteltava ja avattava huolen syytä niin nuorelle kuin perheellekin. Poikkeuksina akuutit seksuaalirikosepäilyt, jolloin otetaan ensisijaisesti yhteys poliisiin ja lastensuojeluun!

Tehtävissä käsitellään myös rahankäyttöä, jota voidaan täydentää jokaisen käsitellyn osa-alueen yhteydessä. Siinä nuori kirjaa käsitellyn osa-alueen näkökulmasta sen rahallisen hyödyn ja rahankäytön. Tehtävän yhteydessä keskustellaan nuoren tavoista käyttää ja suhtautua rahaan, esimerkiksi siitä, mistä eri lähteistä hän saa rahaa, osaako nuori säästää vai käyttääkö hän sitä impulsiivisesti ja hallitsee hän itsenäisesti raha-asioitaan, eli millaiseksi hän itse taloudellisen tilanteensa kokee. Keskusteluaiheena voi myös olla hänen vahvuutensa ja kehittymistä vaativat asiat suhteessa rahaan. Nuoren itse miettiessä ja laskiessa kulunsa suhteessa tuloihinsa, auttaa se konkretisoimaan omaa rahankäyttöä ja arjen kustannuksia nykyhetkessä sekä tulevaisuudessa.

Arvo -pelissä on tarkoitus keskustella nuorelle tärkeistä arvoista, ihmisistä, ominaisuuksista tai taidoista, esineistä ja unelmista. Kaikista aihealueista hän voi ensin valita 5 itselleen tärkeää asiaa, joista hiljalleen karsitaan jäljelle jäävät 5 tärkeintä. Nämä 5 jäljelle jäänyttä tärkeintä asiaa ovat nuoren voimava-

roja, joista hänen kannattaa pitää kiinni. Tehtävä saattaa tuntua ensin hankalalta, ennen kuin nuori saa kiinni arvo -käsitteestä. Siksi kannattaakin kysyä mitkä asiat ovat nuorelle tärkeitä. On myös varottava ohjailemasta nuorta.

Omin Jaloin -menetelmässä käytetään myös ristiin peilaamisen timanttia, jonka avulla nuoren elämästä saadaan kokonaisvaltainen käsitys. Ristiin peilaamisen timanttia käytettäessä tarkastellaan jokaisella elämän yhdeksällä osa-alueella esiin tulleita suojaavien ja riksitekijöiden vaikutusta muihin elämän osa-alueisiin, saadaan näkökulmia 36. Kaikkia näitä osa-alueita voidaan peilata myös molempiin suuntiin, esimerkiksi terveyteen liittyvien tekijöiden vaikutus kahdeksaan muuhun elämän osa-alueeseen nähden, ja taas näiden kahdeksan osa-alueen vaikutusta suhteessa terveydellisiin tekijöihin, jolloin näkökulmia onkin jo 72. Huolellinen tarkastelu auttaa suojaavien ja riskitekijöiden välisen suhteen arvioinnissa sekä mahdollisen tuen tarpeen määrittelyssä, jotta nuori voidaan ohjata oikeiden palveluiden piiriin. Ristiin peilaamisen timantilla voidaan vahvistaa nuoren ymmärrystä omista vaikutusmahdollisuuksista itse asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi sekä näin tukea ja vahvistaa nuoren itsetuntoa.

Huoltajan tapaamisen tarkoituksena on ottaa hänet avoimesti mukaan työkentelyyn. Vaikka tehtävät tehdäänkin nuoren kanssa, on vanhempienkin tärkeää saada tietoonsa tehtävien yhteydessä esiin nousseet seikat, jotka nuoren tulevaisuuden kannalta ovat merkityksellisiä. Yhtä tärkeää on mahdollisuus saada tapaamisessa huoltajan näkökulma nuoren kanssa tehtyihin tehtäviin, jolloin nuoren esiin tuomat asiat voivat saada vahvistusta. Tapaamisessa on mahdollista saada tietoa uudesta tai eri näkökulmasta, mikäli nuori onkin jättänyt jotain kertomatta tai kertonut vain oman näkökulmansa. Tällöin esiin saattaa nousta myös erilaisia syys-seuraussuhteita, jotka voivat lisätä tilanteen kokonaisymmärrystä. Mikäli työntekijä on tavannut vanhemmat jo nuoren tapaamisten alussa, on tämä loppupään tapaaminen luontevampi. Se, että nuori tietää tehtävien päätyvän myös huoltajan tietoon, on lisännyt niiden painoarvoa.

Kaikki osa-alueet kokoavassa tehtävässä käydään läpi nuoren vahvuudet ja kehitymissuunnitelma, joka täydentyy jokaisella tapaamisella. Tähän kirjataan käsiteltävänä olleesta elämän osa-alueesta katsottuna kolme kohtaa; asiat,

joiden uskoo tukevan tulevaisuuden tavoitteita, asiat, joita tulisi kehittää saavut-taakseen paremmin tavoitteet sekä sellaiset tahot tai henkilöt, joilta kyseisen osa-alueen kehittämistä vaativiin asioihin voisi saada tukea ja apua. Tarvittaessa työntekijä voi tuoda esiin omia ajatuksiaan nuoren vahvuuksista sekä kehittymisen ja tuen tarpeista, mutta nämä kirjataan selkeästi, mitkä ovat nuoren omia ja mitkä työntekijän ajatuksia. Kun kaikki yhdeksän osa-aluetta on käsitelty, on kertynyt yhdeksästä eri elämän osa-alueesta nuoren suojaavat tekijät (vahvuudet), riskitekijät (kehittymistarpeet) sekä mahdolliset tuen tarpeet. Usein tuen tarpeet ovat hyvin käytännönläheisiä ja toteuttamiskelpoisia, joilla nuorta hänen kehittymistään vaativilla elämän osa-alueilla voivat tukea nuoren perheenjäsenet, hänen läheisensä tai ammattihenkilöstö. Kokoavan tehtävän tarkoitus on nuoren elämän kokonaistilanteen havainnollistaminen. Nuoren on helpompaa kirjata vahvuudet sekä kehittymisen ja tuen tarpeet yksi aihe kerrallaan, sen käsittelemisen ollessa vielä tuoreessa muistissa. Huoltajan ja työntekijän tuodessa keskustelussa näkemyksiään nuoren tilanteesta esiin, on nuori usein heikommassa asemassa tiedonmuodostamisen taidoiltaan. Nuori saakin tämän kokoavan tehtävän kautta tasa-arvoisemman tiedon tuottajan roolin omasta elämästään käytävään keskusteluun.

3 ELÄMÄNHALLINTAA OMIN JALLOIN -MENETELMÄLLÄ

. Omin Jaloin -menetelmän avulla on tarkoitus lisätä nuoren kokonaisvaltaista hyvinvointia ja elämänhallintaa sekä vähentää riskikäytöstä. Hyvinvoinnin ja elämänhallinnan tunnetta voidaan lisätä osallistamalla nuorta omaa elämänsä koskevissa asioissa ja päätöksenteossa.

Sosiaalihuoltolaissa sosiaaliohjauksella tarkoitetaan yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen neuvontaa, ohjausta ja tukea palvelujen käytössä sekä yhteistyötä eri tukimuotojen yhteensovittamisessa. Sen tavoitteena on yksilöiden ja perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen vahvistamalla elämänhallintaa ja toimintakykyä. (Sosiaalihuoltolaki.)

3.1 Ehkäisevä lastensuojelu

Lastensuojelulain mukaan ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Esi-

merkiksi opetuksessa, nuorisotyössä sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa annettava tuki ja erityinen tuki on ehkäisevää lastensuojelua. Ehkäisevää lastensuojelua kunta järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi silloin, kun lapsi tai perhe eivät ole lastensuojelun asiakkaana. (Lastensuojelulaki.) Ehkäisevän lastensuojelun tarkoituksena on tarjota apua ja tukea riittävän varhain, jolloin se ehkäisee ongelmien syntymistä tai pahenemista ja tässä neuvoloilla, varhaiskasvatuksella ja kouluilla onkin tärkeä rooli. (THL). Vaihtoehtoisesti ehkäisevä lastensuojelu voidaan käsittää myös rajatumpana, kohdennettuna toimintana, jolloin perheelle tarjotaan erityistä tukea ja palveluja, joiden tarkoituksena on ehkäistä lasten ja nuorten huono-osaisuutta ja syrjäytymistä. Ehkäisevällä lastensuojelutyöllä pyritäänkin siis lisäämään lasten hyvinvointia sekä suojaavia rakenteita ja ehkäisemään erilaisia hyvinvointia uhkaavia riskitekijöitä. (Omin Jaloin -työkirja, 2019.)

Omin Jaloin -menetelmä voidaan nähdä tällaisena nuorisotyössä annettavana tukena, jolla pyritään turvaamaan nuoren kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Menetelmällä voidaan tukea myös vanhemmuutta, sillä heidät otetaan mukaan toimintaan viimeistään viimeisellä nuoren tapaamiskerralla, jolloin toiminnassa esiin nousseista asioista keskustellaan yhdessä. Tarpeen vaatiessa heidät ohjataan myös oikeiden palveluiden pariin tuen ja avun saamiseksi.

3.2 Elämänhallinta

Elämänhallinta tarkoittaa sitä, että ihmisellä on henkisiä voimavaroja, taitoja sopeutua muutoksiin, uskoa omiin kykyihinsä ja hänellä on kyky nähdä elämä mielekkäänä. Se auttaa selviämään stressistä, kiireestä ja vastoinkäymisistä sekä on tunne siitä, että ohjaa itse oman elämänsä kulkua ja pystyy vaikuttamaan itseään koskeviin päätöksiin mahdollisimman hyvin, vaikei koko elämää ja kaikkia päätöksiä voisikaan täysin hallita. Hyvä elämänhallinta tarkoittaa, että käsitys omasta itsestä, terveys, elämäntavat, mieliala sekä ihmissuhteet ovat suunnilleen tasapainossa. (Nettinappi)

4 OMIN JALOIDEN MENETELMÄLLÄ TUKEA ALAKOULUIKÄISTEN ELÄMÄNPOLULLE

Opinnäytetyöllä pyritään vastaamaan alakouluikäisten tämänhetkisiin tarpeisiin, mutta sitä voidaan milloin vain muokata, mikäli uusia tarpeita nousee

esiin. Tämän kehittämistyön tavoite on tarjota tukea alakouluikäisten arjessaan kohtaamiin haasteisiin.

4.1 Omin Jaloin -menetelmän kehittämisen tavoitteet

Opinnäytteenä tehtävän kehitystyön tavoitteena on kehittää Omin Jaloin -menetelmää paremmin alakouluikäisiä asiakkaita palvelevaksi kokonaisuudeksi. Omin Jaloin -menetelmä on hyvin kokonaisvaltainen menetelmä sen laaja-alaisuuden vuoksi. Menetelmää voidaan käyttää niin palvelun tarpeen arvioinnin työkaluna, kuin ehkäisevän lastensuojelun menetelmänäkin, sillä oikein käytettynä se antaa hyvin kokonaisvaltaisen kuvan nuoren elämäntilanteesta. Hyväksi havaittua menetelmää ei siis lähdetä itsessään muuttamaan, vaan sitä kohdennetaan kehittämistyön avulla uuden ikäluokan tarpeita vastaavaksi tehtäviä muokkaamalla sekä kieltä yksinkertaistamalla. Omin Jaloin -menetelmää kohdentamalla nuoremmalle ikäluokalle oppivat he tehtävien lomassa avoimen puheeksi ottamisen kulttuurin, jo alakouluikäisinä.

Menetelmän tehtävistä poistetaan sellaiset osiot, jotka eivät palvele alakouluikäisiä, konkretisoidaan abstrakteja käsitteitä sekä tarvittaessa lisätään sellaisia tehtäviä, joista alakouluikäisen nuoren elämää käsiteltäessä voisi olla hyötyä hänen tulevaisuutensa näkökulmasta. Abstraktien käsitteiden konkretisoimisen lisäksi tehtävissä käytettyä kieltä yksinkertaistetaan, jotta alakouluikäinen ymmärtää lukemansa esimerkiksi tehtävänannoissa. Positiivisen palautteen ja nuoren vahvuuksien ilmaisemisen tärkeyttä menetelmän käytössä painotetaan, sillä näin voidaan edistää nuoren valtaistumista sekä hänen omien voimavarojensa ja vaikuttamismahdollisuuksiensa ymmärtämistä. Omin Jaloin -toiminnan päätteeksi tehtävän tiivistelmä-/ päätöstekstin tärkeyttä painotetaan myös sen ollessa paperi, joka jää nuorelle itselleen uudelleen tarkasteltavaksi, mutta sen ollessa myös asiakirja, joka tarpeen vaatiessa seuraa nuorta hänen ohjautuessaan muiden tarpeelliseksi nähtyjen palveluiden piiriin. Kyseinen asiakirja voidaan lähettää myös nuoren Omin Jaloin -toimintaan ohjanneelle taholle, mikäli nuorelta ja hänen huoltajaltaan saadaan siihen lupa.

4.2 Kehittämistyön toimenpiteet

Kehittämistyön toimenpiteenä on ollut abstraktien käsitteiden muuttaminen konkreettisemmiksi, jotta alakouluikäinen nuori ymmärtää mitä Omin Jaloin -

toiminnassa tehdään, mitä se sisältää ja mitä sillä tavoitellaan. Kehittämistyön alkamisen hetkellä käytössä olevasta tehtäväkokonaisuudesta poistettiin joi-
tain sellaisia tehtäviä, joiden ei koettu vielä palvelevan tai koskevan alakou-
luikäisiä nuoria ja vastaavasti lisättiin enemmän heidän ikäluokkaansa koske-
via tehtäviä. Tehtävien muokkaamisessa hyödynnettiin myös kohderyhmälle
pidettyjä teematunteja, jossa aihealueina olivat perhe, kaverit, harrastukset,
vapaa-aika, terveys ja hyvinvointi, tunteet, some/ netti/ pelaaminen, raha, seu-
rustelu, rikkeet sekä päihteet. Teematunneilla saatujen vastausten ja tehtyjen
havaintojen perusteella tehtäviä kohdennettiin sellaisiin aihealueisiin, joilla
nuoret itse kohtaavat haasteita ja pulmia. Omin Jaloin -työkirjan tehtäviä voitiin
muokkaamalla kohdentaa paremmin alakouluikäisille nuorille.

Omin Jaloin -menetelmän hyödyllisyyttä ei enää tarvitse todentaa, sillä se on
jo tehty. Tässä opinnäytteessä hyväksi havaitun menetelmän tehtäväteemojen
toimivuutta tarkastellaan ja pohditaan alkuperäisten tehtävien käytettävyyttä,
niiden toimiessa kartoituksen ja keskustelun välineenä menetelmän käytössä.

4.3 Kehittämismenetelmät ja niiden soveltaminen

Kehittämismenetelmäksi valikoitui ensin Benchmarking, sillä sen avulla voisi
parantaa ja kohdentaa jo olemassa olevaa Omin Jaloin -menetelmää nuorem-
malle kohderyhmälle, Benchmarkingin ollessa vertailukehittämisen mene-
telmä, josta Omin Jaloin -menetelmän kehittämisessä alakouluikäisille on
kyse. Tämän kehittämismenetelmän ideana on tunnistaa sellaisia tietoja, tai-
toja sekä toimintoja, joita toiminnan kehittämisessä voidaan hyödyntää (Pentti-
nen, 2020).

Osallistamalla nuoria itseään Omin Jaloin -menetelmän kehittämiseen, saa-
daan tulokseksi heitä parhaiten palveleva kokonaisuus. Alakouluikäiset nuoret
ovat itse parhaita asiantuntijoita kartoittamaan tarpeitaan Omin Jaloin -mene-
telmän kehittämisessä. Nuoria osallistamalla menetelmän kehittämistä ei ta-
pahdu vain aikuisten ja ammattilaisten näkökulmista, vaan kehittämistarve
saadaan selvitettyä yksityiskohtaisemmin. Tehtävien ja menetelmän kehittämi-
sen tarkastelussa on mahdollista käyttää myös SWOT-analyysiä, sillä sen
avulla on mahdollista käsitellä tehtävien ohella myös asiakastilanteissa mah-
dollisesti syntyviä reaktioita, niiden vahvuuksia ja mahdollisuuksia, mutta

myös heikkouksia ja uhkia. SWOT-tilanneanalyysin avulla pystytään välttämään ja vähentämään mahdollisia uhkaavia tilanteita ja voidaan pohtia, kuinka heikkouksia voidaan vahvistaa. SWOT -analyysin avulla voidaan kartoittaa Omin Jaloin -menetelmän vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet sekä uhat, jonka pohjalta menetelmässä käytettyjen tehtävien, säilytettävien, muutettavien ja poistettavien osioiden määrittely on helpompaa ja tarkoituksenmukaisempaa.

Kehittämismenetelmäksi valikoitui lopulta palvelumuotoilu, sillä siinä kehittäminen tapahtuu asiakas-/ käyttäjälähtöisesti. Kuvassa 1. näkyy palvelumuotoilun avulla toteutettavan kehitystyön neljä eri prosessivaihetta. Prosessin neljä vaihetta ovat 1. Määrittele 2. Tutki ja kiteytä 3. Ideoi, kuvaa ja kokeile 4. Testaa ja toteuta.

Kuva 1. Palvelumuotoilun avulla toteutettavan kehitystyön neljä prosessivaihetta (Palvelumuotoilu Palo Oy, 2020)

Palvelumuotoilu mahdollistaa tiedon keräämisen, tehtävien kehittämisen sekä testaamisen useampaankin kertaan, mikäli tilanne sitä vaatii parhaan lopputuloksen takaamiseksi. Osallistamalla nuoria itseään Omin Jaloin -menetelmän kehittämiseen, saadaan tulokseksi heitä parhaiten palveleva kokonaisuus. Ala-kouluikäiset nuoret ovat itse parhaita asiantuntijoita kartoittamaan tarpeitaan Omin Jaloin -menetelmän kehittämisessä. Nuoria osallistamalla menetelmän kehittäminen ei tapahdu vain aikuisten ja ammattilaisten näkökulmista, vaan kehittämistarve saadaan selvitettyä yksityiskohtaisemmin asiakasryhmän tarpeita vastaavaksi. Palvelumuotoilu Palo Oy:n mukaan palvelumuotoilijan

työkalupakki on rajaton, eikä palvelumuotoilijan näin ollen tarvitse hallita suurta määrää menetelmiä, vaan hän voi valita jokaiseen haasteeseen sopivimman menetelmän. Tämä on mahdollista, sillä sille, mikä on palvelumuotoilun menetelmä tai ei, ei ole tarkkaa määritelmää. (Innanen, 2020.)

Innanen kirjoittaa blogissaan, että usein palvelumuotoilun menetelmät jaetaan palvelumuotoiluprosessin vaiheiden mukaisesti ja suositellen, mitä menetelmiä missäkin prosessin vaiheessa kannattaa käyttää. Samanlaista jaottelua käytetään monissa palvelumuotoilun kirjoissa ja menetelmäpakeissa, sillä se auttaa hahmottamaan myös menetelmien tarkoitusta. Toisaalta jaottelu voi tapahtua myös menetelmien tuottaman tiedon ja hyödyn mukaan, sillä eri menetelmien on havaittu tuottavan hyvinkin eri tasoista tietoa. (Innanen, 2020.)

4.3.1 Määrittely

Opinnäytetyönä toteutetussa kehitystyössä määrittely -vaiheessa kartoitimme, mitä menetelmältä toivovat sitä työkalunaan käyttävät erityisnuorisotyöntekijät sekä tärkeinä koetut aihealueet, jotka alkuperäisestä menetelmästä tulisi säilyttää. Tässä vaiheessa määriteltiin myös koulut ja luokat, joilta tietoa tulisi keräämään. Mietimme, millainen on tämän hetken maailma, jossa kohde-ryhmä elää ja millaiset aihealueet heitä koskettavat. Näiden ajatusten pohjalta rakentui runko elämänalueista, joista halusimme kerätä tietoa nuorilta itseltään.

4.3.2 Tutki ja kiteytä

Prosessin toisessa, tutki ja kiteytä -vaiheessa päätettiin tiedon kerääminen toteuttaa Learnin café -menetelmän avulla, joskin hieman sovellettuna. Nuoret jaettiin 4–5 hengen ryhmiin, joissa he vastasivat ennalta valittuihin teemoihin. Vastauspaperina heillä oli isot pahviarkit, joihin oli liimattu teemoihin liittyviä tukikysymyksiä. Koska nuoria ei haluttu johdatella tietynlaisten vastausten äärelle, muttei haluttu vastauksiksi myöskään vain ”kyllä” tai ”ei”, pyrittiin tukikysymyksistä tekemään mahdollisimman neutraaleja ja avoimia. Samoja yleisiä pääkysymyksiä jokaisen teeman alla oli kaksi, kuten myös alakysymyksiä. Lisäksi oli teemaan liittyviä hieman tarkentavia, mutta kuitenkin avoimia kysymyksiä (ks. liite 1). Nuorten keskustellessa keskenään ja kirjoittaessa vastauk-

sia ylös, kiertelimme työparinani olleen erityisnuorisotyöntekijän kanssa luokassa avaamassa mahdollisesti haastavia käsitteitä sekä havainnoimassa sellaisia asioita, jotka eivät paperille asti päätyneet. Tällaisia asioita olivat esimerkiksi nuorten keskenään käymät keskustelut, joita he eivät kuitenkaan halunneet kirjoittaa paperille, koska niiden saatettiin ajatella leimaavan kirjoittajan tietynlaiseksi, jollaisena ei haluttu luokkakaverin silmissä tulla nähdyksi.

Sen lisäksi, että nuoret vastasivat kirjallisesti kysymyksiin, keskusteltiin teemoista tuntien jälkeen vielä yhdessä, jolloin oli mahdollista tehdä vielä erillisiä muistiinpanoja nuorten esiin tuomista asioista sekä mahdollisuus kysellä vielä enemmän tarkentavia kysymyksiä teemoista.

4.3.3 Ideoi, kuvaa ja kokeile

Nuorilta kerätyistä vastauksista sekä omista muistiinpanoistani tein yhteenvetot, joiden perusteella aloin kehittämään seuraavassa vaiheessa testattavia tehtäviä. Ideoidut tehtävät kävimme yhteistyöryhmän kanssa läpi ja pohdimme niiden käytettävyyttä. Joitain tehtäviä kehitimme eteenpäin yhdessä kehitystyöryhmän kanssa, joitain tehtäviä muokkasin saadun palautteen pohjalta, kunnes koossa oli sellaiset tehtävät, joita voisimme nuorilla testata. Testitehtävistä osaa muokattiin testiryhmien välillä, kun huomasimme parannettavaa olevan ja saimme nuorilta palautetta tehtävistä.

Testitehtävistä saadun palautteen sekä vastauksista tehtyjen yhteenvetojen pohjalta alkoivat muovautumaan varsinaiset menetelmän käyttöön tulevat tehtävät. Eri elämän osa-alueita tehtäväpatteristoon tuli 12, joista osassa on yksi tehtävä, osassa useampi erilainen. Tehtävät ovat keskenään erilaisia ja eri muotoisia, jotta nuoren elämästä saataisiin mahdollisimman kattava käsitys. Joitain asioita kysytään useammassa tehtävässä hieman eri tavalla, sillä yhtä asiaa voi tarkastella monesta eri näkökulmasta, jolloin myös vastaukset ovat erilaisia. Tällä pyritään takaamaan, että nuoren elämää tarkastellaan useasta eri näkökulmasta niin suojaavien kuin riskitekijöidenkin havaitsemiseksi ja näkyväksi tekemiseksi.

4.3.3 Testaa ja toteuta

Varsinaista tehtäväpatteristoa ja sen käytettävyyttä kehittämistyöryhmän erityisnuorisotyöntekijät testaavat omassa työssään syksyn 2021 aikana. Yksilötyöstä saatavan palautteen ja mahdollisesti vielä esiin nousevien tarpeiden pohjalta kehittämistyöryhmä jatkaa tehtävien kehittämistä lopulliseen muotoonsa syksyn 2021 aikana. Opinnäytetyönä kehitetty Omin Jaloin -Pieneminkin askelin -osio tullaan lisäämään Lohjan Kaupungin erityisnuorisotyön pitämään Omin Jaloin -koulutuskokonaisuuteen syksyllä 2021. Kuten alkupeleistäkin Omin Jaloin -menetelmää, voidaan opinnäytetyönä kehitettyä osiota kehittää jatkuvasti niin erityisnuorisotyöstä kuin yhteiskunnasta nousevien sekä nuorten elämässään kohtaamien haasteiden ja tarpeiden pohjalta.

4.4 Työsuunnitelma

Tarkoituksena oli kartoittaa alakouluikäisille sopivat teemat Omin Jaloin -tehtäväkirjasta, poistaa joitain tehtäviä sekä mahdollisesti kohdentaa joitain tehtäviä paremmin alakouluikäisille soveltuviksi. Tehtävissä käytettyä kieltä yksinkertaistettaisiin tehtävien ja kokonaisuuksien hahmottamisen helpottamiseksi. Kartoittaminen tapahtuisi yhdessä NuoriLohjan erityisnuorisotyöntekijöistä koostuvan Omin Jaloin -työryhmän ja opinnäytetyöntekijän kanssa yhteisissä palaverissa sekä mahdollisesti sähköpostikeskusteluiden välityksellä koko opinnäytetyöprosessin ajan. Syksyn 2020 ja kevään 2021 aikana tehtäviä oli tarkoitus kehittää yhteistyössä lohjalaisten alakouluikäisten kanssa niin, että yhdessä työryhmän kanssa rakennettaisiin nuorille teematunteja Omin Jaloin -menetelmän aihealueiden ympärille, joilla kerättäisiin tietoa menetelmän kehittämistarpeista suoraan nuorilta itseltään sekä kehitettäisiin menetelmässä käytettävät tehtävät nuorilta kerätyn tiedon pohjalta, joita vielä testattaisiin nuorilla, ennen tehtävien viimeistelyä ja menetelmän käyttöön ottamista. Tehtäviä ja teemoja voitaisiin myös lisätä nuorilta kerätyn tiedon ja testatuista tehtävistä saadun palautteen perusteella, mikäli patteristosta nuorten mielestä puuttuisi jotakin oleellista.

Kehittämistyön suunnittelu- ja toteutusjakso ajoittuisi syksylle 2020 ja keväälle 2021 sekä testaaminen keväälle 2021. Kehittämistyötä arvioi jokaisen työvaiheen aikana sekä välillä kehittämistyöryhmä, joka koostuu Lohjan kaupungin

erityisnuorisotyöntekijöistä sekä opinnäytetyöntekijästä. Lopullisen arvion kehittämistyöstä ja sen menestyksellisyydestä tekevät kuitenkin Lohjan kaupungin erityisnuorisotyöntekijät testaamalla viimeisimpiä, mahdollisesti vielä hieman kehiteltäviä tehtäviä, ja ottavat menetelmän lopullisine tehtävineen käyttöönsä osana nuorisotyön palveluita syksyllä 2021. Nuoria pyritään osallistamaan anonyymin kyselyn avulla, menetelmässä käytettävien tehtävien yksityiskohtaisemman kehittämistarpeen selvittämiseksi nuorten näkökulmasta. Kyselyä tullaan tarjoamaan Lohjan kaupungin alueen alakouluille, joista vastaamaan pyydetään 4.–6. -luokkalaisia. Mikäli kysely saataisiin toteutettua syys – lokakuun aikana, kahden viikon vastausaikajaksolla, voitaisiin lokakuun lopulla alkaa analysoimaan kyselyyn saatuja vastauksia. Lokakuun 2020 lopulla olisi mahdollista tarttua Omin Jaloin -menetelmässä käytettävien tehtävien kehittämiseen kyselyn vastauksista saadun analyysin pohjalta.

4.5 Prosessin eteneminen

Kun kehittämismenetelmäksi oli valikoitunut palvelumuotoilu ja sen sisällä käytettävät menetelmät tarkentuneet, oli aika valita koulut, joilla teematunnit tulitaisiin toteuttamaan. Lohja on maantieteellisesti laajalle levinnyt kaupunki, jossa on kaupunkialueella sijaitsevia niin ylä-, ala- kuin yhtenäiskouluja, kun taas osa kouluista sijaitsee maaseutumaisessa ympäristössä, jonne oppilaiden koulumatka voi olla pitkäkin. Jotta nuorilta kerätty tieto ja tarpeiden selvittäminen olisi mahdollisimman laaja-alaisesta, valitsi kehittämissryhmä kaksi erilaisissa ympäristöissä sijaitsevaa koulua teematuntien pitämiseen sekä tehtävien testaamiseen. Toiseksi valikoitui kaupungin taajama-alueella sijaitseva alakoulu ja toiseksi maaseutumaisemmassa ympäristössä toimiva yhtenäiskoulu. Molemmista kouluista valittiin yksi 5. luokka sekä yksi 6. luokka, joille kaikille sovittiin kahtena päivänä kaksoistunnit menetelmän kehittämiseen tarvittavaan tiedonkeruuseen sekä tehtävien testaamiseen. Teematunnit niin tiedon keruuta kuin tehtävien testaamistakin varten sovittiin toteutettaviksi helmi – maaliskuussa, jonka jälkeen tehtäviä kehiteltiin edelleen sellaiseen muotoon, jossa ne testattaisiin vielä kerran erityisnuorisotyöntekijöiden toimesta yksilötyössä Omin Jaloin -toimintaan ohjautuneiden nuorten parissa loppukevään tai alkusyksyn aikana. Viimeiset mahdollisesti tarvittavat muutokset tule-

vat siis tekemään erityisnuorisotyöntekijät itse. Myös menetelmässä käytettävät oheismateriaalit ja lopulliset tehtävien kuvitukset jäävät Lohjan kaupungin nuorisotyön tuotettaviksi ennen menetelmän käyttöön ottamista.

Teematuntien suunnittelu aloitettiin pohtimalla elämänalueita, joilta tietoa halettiin nuorilta kerätä. Valitsimme alkuperäisen Omin Jaloin -menetelmän sisältämien aihealueiden lisäksi kaksi uutta. Alkuperäisistä aihealueista yksi jaettiin kahteen osaan, jolloin terveydestä ja hyvinvoinnista tuli omat osa-alueensa. Ne haluttiin erottaa toisistaan, sillä fyysisen terveyden lisäksi henkinen terveys on nuoren voimavarojen ja suojaavien tekijöiden näkökulmasta menetelmässä tärkeässä osassa. Eri elämän osa-alueiksi valittiin siis terveys, hyvinvointi, perhe, kaverit, harrastukset ja vapaa-aika, koulu, raha, päihteet, rikkeet, seurustelu sekä uusina alueina tunteet ja some/ netti/ pelaaminen.

Ennen teematunteja lähetettiin koulujen kautta ilmoitus valittujen luokkien oppilaiden vanhemmille Omin Jaloin -menetelmän kehittämisen opinnäytetyönä. Ilmoituksessa opinnäytetyöntekijä esitteli itsensä ja yhteistyön Lohjan Kaupungin erityisnuorisotyön kanssa sekä kerrottiin milloin kehittäminen ja siihen liittyvät teematunnit toteutettaisiin. Ilmoituksessa painotettiin myös sitä, että tiedonkeruu suoritettaisiin anonymisti, eikä nuorista tulisi keräämään mitään henkilötietoja koko prosessin aikana. Anonymiteetti pyrittiin takaamaan sillä, etteivät nuoret kirjoittaneet nimeään mihinkään vastauksista. Kaksi kertaa jouduttiin tosin keskustelemaan opettajien kanssa saatujen vastauksien vuoksi, sillä vastaukset herättivät huolen erityisnuorisotyöntekijässä sekä opinnäytetyöntekijässä.

Kehittämisen ensimmäisessä vaiheessa tietoa kerättiin kouluilta kahtena päivänä yhden teematunnin (2 x 45min.) aikana mini-Learning café -menetelmän avulla, havainnoimalla ja keskustelemalla nuorten kanssa teemojen herättämistä ajatuksista. Ajatuksiaan nuoret kirjoittivat heille jaetuille, valmiiksi teemoitetuille pahveille, joihin oli yläreunaan tehty tukikysymyksiä teemaan liittyen. Tuntien loppuun keskusteltiin läpi käytyjen teemojen herättämistä ajatuksista, jotka kirjasin itselleni muistiin erilliseen vihkoon. Samaan vihkoon tein myös koulukohtaisesti yhteenvedot mini-Learning café -menetelmällä kerä-

tyistä ajatuksista. Yhteenvetojen perusteella aloitettiin menetelmään kehitettävien tehtävien ideoiminen sekä jo ennen teematunteja heränneiden tehtäväideoiden muokkaaminen.

Testattavia tehtäviä kehitettiin viisi. Ensimmäiseksi kehitettiin tunnetehtävä, jonka avulla kartoitettiin nuoren tunnetaitoja, omien tunteiden tunnistamista sekä niiden käsittelemistä. Perhetehtävää muokattiin alkuperäisestä menetelmästä sukupuolineutraalimmaksi, perhemuotojen moninaisuutta ajatellen. Alkuperäisestä menetelmästä muokattiin siinä ollutta sosiaaliset toimintaympäristöt -tehtävää niin, että lähimmäksi itseä kirjattiin sellaiset nuoren elämässä paljon olevat ihmiset, joista hän pitää ja ulommalle kehälle paljon elämässä mukana olevat ihmiset, joista hän ei pidä. Tehtävän tarkoituksena oli kartoittaa myös perheen ulkopuolisia ihmisiä, jotka ovat paljon nuoren elämässä ja vaikuttavat siihen jollain tavalla. Tehtävällä oli tarkoitus kartoittaa ja tehdä näkyväksi niitä ihmisiä nuoren elämässä, jotka herättävät nuorella niin hyviä kuin huonojakin tunteita. Tähän tehtävään liittyen heräsi ajatus siitä, millaisissa ympäristöissä nuoret tuntevat olonsa turvalliseksi tai turvattomaksi, joten näin kehitimme turvalliset fyysiset ympäristöt ja aikuiset -tehtävän. Tehtävässä oli kolmikerroksina taloina määriteltynä nuoren tavallisimmat ympäristöt, jollaisi mielestämme olivat koti, koulu, harrastukset ja vapaa-aika sekä halutessaan nuori sai vielä piirtää itselleen tärkeän ympäristön. Näissä ympäristöissä nuorta pyydettiin sijoittamaan itsensä talossa siihen kerrokseen, jollaiseksi hän olonsa siinä tunsu. Ensimmäisessä kerroksessa oli turvallista, toisessa hieman epämiellyttävää tai hieman turvatonta ja kolmannessa todella epämiellyttävää tai turvaton olo. Myös nuoren kanssa kyseisessä ympäristössä olevat aikuiset pyydettiin sijoittamaan kerrokseen samalla periaatteella, eli turvalliset aikuiset ensimmäiseen, hieman epämiellyttävät tai hieman turvattomat aikuiset toiseen ja todella epämiellyttävät tai turvattomat aikuiset kolmanteen kerrokseen. Tehtävän yhteydessä nuorilta kysyttiin myös sitä, millaisissa ympäristöissä he tunsivat olonsa turvalliseksi ja mitkä asiat turvalliseen ympäristöön vaikuttivat. Lisäksi kysyttiin, keitä ovat nuoren elämässä olevat aikuiset, kenelle he voivat puhua pulmatilanteissa, pyytää apua ja neuvoja mieltä painavissa asioissa ja kenelle puhua ihan mistä tahansa. Ensimmäisen ryhmän vastauksista opittiin hieman ja toisen ryhmän teematunneille laitoimme talon myös mahdollista toista kotia varten, mikäli lapsen vanhemmat olivatkin eronneet sekä yhden

tyhjän talon, jottei nuorten tarvinnut piirtää sitä erikseen. Viimeiseksi testattavaksi tehtäväksi kehitimme eri elämänalueita käsittelevän tehtävän, jossa nuori sai värittää tai rastittaa parhaiten omaa tilannettaan kuvaavan hymiölaatikon. Ensimmäisen laatikon hymyilevä hymiö kuvasi tilannetta, jossa nuori koki asian olevan kunnossa, toisessa laatikossa vakava hymiö kuvasi sellaista tilannetta, jossa nuori ei oikein tiennyt onko asia ok vai ei ja kolmannen laatikon suupielet alaspäin oleva hymiö kuvasi sitä tilannetta, ettei sillä elämänalueella oikein suju ja jotain tarvitsisi tehdä. Tätä tehtävää käytiin ensimmäisen testiryhmän kanssa keskustellen läpi ja koska tehtävä herätti niin paljon keskustelua, muokattiin sitä seuraavalle testiryhmälle niin, että elämänalueiden alle tehtiin muutama tarkentava kysymys, joihin nuoret vastasivat samalla periaatteella kuin ensimmäinen ryhmä. Molemmille ryhmille jätettiin yksi tyhjä rivi jokaisen elämänalueen alle sitä varten, että he saivat kirjoittaa riveille itse, mikäli kokivat ettei sitä kysytty, mutta halusivat tuoda asian kehittämistyöryhmälle ilmi.

Opinnäytettä tein Lohjan kaupungin erityisnuorisotyölle viimeisen harjoitteluni ohella ja harjoittelustani olikin varattu aikaa myös opinnäytetyönä tehtävän kehittämistyön tekemiselle. Oman haasteensa prosessin etenemiselle toi maailmanlaajuinen koronapandemia, jonka vuoksi prosessiin sisältyi paljon epävarmuustekijöitä niin valtakunnallisten kuin paikallistenkin rajoitusten muodossa. Kehittämistyöryhmän tapaamiset pidettiin pääosin Teams-sovelluksen välityksellä ja keskustelua käytiin myös puhelimitse sekä sähköpostitse työryhmän välillä.

Koulujen kanssa sovittiin teematunneista sähköpostitse, ensin ottamalla yhteyttä rehtoreihin ja sen jälkeen opettajien kanssa tarkemmista yksityiskohdista sopien. Joidenkin opettajien kanssa sähköpostitse kommunikointi oli helppoa, kun taas toisten kanssa se oli hieman haasteellisempaa, eikä vastausta aina saanut, ellei yhteydenottajana ja vastauksen vaatijana ollut erityisnuorisotyöntekijä. Jossain tilanteessa asioista sovittiin myös rehtorin kanssa, kun opettajaan ei saatu yhteyttä. Tiedonkeruuta ja havainnointia varten sovitut teematunnit saatiin kuitenkin pidettyä sovitusti, kun taas kehitettyjen tehtävien testaamista varten sovitut teematunnit jouduttiin siirtämään kahdella viikolla eteenpäin opinnäytetyöntekijän henkilökohtaisista syistä johtuen. Teematunnit saatiin onneksi sovittua ja tehtäviä päästiin ensimmäiselle koululle testaamaan

kuten pitikin. Kun oli tarkoitus mennä toiselle koululle testaamaan vielä hie-
man muokattuja tehtäviä, saimme vajaan vuorokautta aikaisemmin kuulla,
ettei koulu voinutkaan vastaanottaa ulkopuolisia toimijoita, jollaiseksi opinnäy-
tetyöntekijä laskettiin. Näin meille jäi työparinani toimineen erityisnuorisotyön-
tekijän kanssa noin puoli vuorokautta aikaa reagoida tilanteeseen. Elämässä
on kuitenkin hyvä osata sopeutua sekä asennoitua muuttuviin ja yllättäviinkin
tilanteisiin nopeasti, selvisimme tästäkin haasteesta hienosti ja testasimme
tehtävät etäyhteyden ja luokan oman opettajan avustuksella, jota taas oli jon-
kin aikaa ensimmäisellä tunnilla avustamassa koulun resurssiopettaja. Luokan
oppilaista poissa oli noin puolet, joten tehtävien testaaminen jäi siltä osin vaja-
vaiseksi kyseisessä koulussa.

Opinnäytetyöntekijänä pääsin käymään alkuperäisen Omin Jaloin -menetel-
män koulutuksen keväällä 2021, joka osaltaan auttoi ymmärtämään menetel-
mää työkaluna ja antoi tietynlaista kosketuspintaa menetelmään ja lisäsi ym-
märrystä sen käytöstä. Siihen mennessä olin tutustunut menetelmään kysele-
mällä sen käytöstä kehittämistyöryhmään kuuluvalta erityisnuorisotyöntekijöiltä
ja syventymällä menetelmässä käytettävään työkirjaan, Blomqvistin opinnäy-
tetyön, eli menetelmän kehittämisestä lukemisen lisäksi. Tarkoitus oli osallis-
tua myös yksilötapaamisiin, joihin Omin Jaloin -menetelmän pariin ohjautu-
neita nuoria pyritään sitouttamaan. Tapaamiset kuitenkin peruuntuivat yksi toi-
sensa jälkeen joko suunnitellusti tai sitten nuori ei vain saapunut paikalle.

5 TULOKSET

Ensimmäisen vaiheen tiedonkeruu- ja havainnointivaiheen tulosten perus-
teella alettiin kehittää testivaiheen tehtäviä. Osa tehtävistä muokattiin alkupe-
räisestä Omin Jaloin -menetelmästä vastaamaan tämänhetkisiä tarpeita pa-
remmin vastaaviksi. Perhetehtävää muokattiin sukupuolineutraalimmaksi ja
sosiaaliset toimintaympäristöt -tehtävää yksinkertaistettiin lähinnä vain kielelli-
sesti helpommin ymmärrettäväksi. Tehtäväkokonaisuuteen lisättiin uusina elä-
mäalueina tunteet sekä some/ netti/ pelaaminen, sillä ne koettiin tärkeiksi ai-
heiksi nostaa keskusteluun omina alueinaan.

5.1 Ensimmäinen vaihe

Ensimmäinen tiedonkeruu- ja havainnointivaihe tuotti molemmilta ryhmiltä hyvin samanlaista tietoa. Perhe koettiin tärkeänä ja isona osana elämää, kuten saat-toi odottaa. Perheen kanssa kerrottiin tehtävän paljon erilaisia asioita yhdessä, kuten kokataan, ulkoillaan, harrastetaan, leikitään, syödään sekä shoppaillaan. Myös kuulumisten vaihtaminen koettiin tärkeänä osana perheen arkea. Moni koki perheen myös tukea ja iloa antavana asiana, vaikka toisinaan perheen kanssa saatettiin riidelläkin. Osa koki perheenjäsenet ärsyttävänä, lähinnä kuitenkin sisarukset. Osa sanoi perheen myös ”pakottavan” osallistumaan kotitöihin, kun osa taas osallistui niihin oma-aloitteisesti ja ilahduttaakseen vanhempiaan. Molemmissa ryhmissä tunnistettiin myös se, ettei kaikilla ole turvallista ja luotettavaa perhettä, jonka puoleen kääntyä pulmatilanteissa. Tällöin apua ja tukea haettiin muilta turvallisilta aikuisilta sekä ystävilä. Toisessa ryhmässä oli maininta ”homofobisista” vanhemmista, joiden lapset kuuluvat johonkin seksuaalivähemmistöön. Vaikka pulmina perheen kanssa nähtiin riidat ja tappelut, ei se vähentänyt perheen luotettavuutta, vaan riitely toisinaan nähtiin normaalina asiana. Nuoret siis hakevat rajojaan, joka toisinaan johtaa riitelyyn. Nuoret tunnistivat toisessa ryhmässä myös oman ikäluokansa eriytymisen tarpeen perheestä.

”Tässä iässä moni alkaa itsenäistyä ja viettää aikaa yksin/ kavereiden kanssa.”

Terveyttä tukevat ja edistävät perusasiat tunnettiin molemmissa ryhmissä ja he tunnistivat jonkin myös verran murrosiän mukanaan tuomia niin fyysisiä kuin henkisiäkin muutoksia sekä haasteita. Nuoret nostivat fyysisinä muutoksina esiin äänenmurroksen ja kasvupyrähdyksen lisäksi myös syömishäiriöt. Osa koki paineita hyvässä kunnossa olemisesta. Tiedettiin, että terveydenhoitajalta ja vanhemmilta voi pyytää apua ja neuvoja, mutta tietoa löytää nuorille suunnatuilta erilaisilta nettisivuiltakin. Kuraattoria, nuorisotyöntekijää, opettajaa tai kirjastoa ei tuonut esiin monikaan. TerveYTEEN liitettiin myös energiajuomat, joita kerrottiin maistettavan tai juotavan, koska muutkin tekevät niin. Toisinaan energiajuomien maistamiseen ja juomiseen jopa painostettiin.

Hyvinvointiin tunnistettiin liittyvän niin henkinen kuin fyysinenkin puoli ja esiin tuotiinkin perustarpeiden täyttymisen tärkeys. Hyvinvointia lisääviä asioita tunnistettiin hyvin ja iloa elämään tuoviksi asioiksi nimettiin vapaa-ajan lisäksi kaverit, perhe, koulu, pelit sekä välitunnit ja ruoka. Hyvinvointia lisäävänä tekijänä nähtiin myös se, että oli joku, jolle puhua. Mieltä painavista asioista voitiin vastausten mukaan puhua kuraattorille, aikuisille, opettajalle, kavereille sekä isovanhemmille. Apua tiedettiin voitavan kysyä terapeutilta, psykologilta tai terveydenhoitajaltakin. Nuoret tunnistivat hyvin myös hyvinvointia vähentäviä tekijöitä ja tunnistivat niiden seurauksia kuten masennuksen, keskittymisvaikeudet, jaksamattomuuden sekä kiukkuisuuden.

Osa nuorista sai viikko- tai kuukausirahaa, mutta joillakin siihen liittyi velvoitteita, kuten kotitöihin ja/ tai lemmikkien hoitoon osallistuminen. Toiset saivat rahaa nimenomaan kotitöistä, lemmikkien hoitamisesta, hyvistä koenume-roista. Joku kertoi saavansa rahaa myös siitä, jos ”viikko sujuu hyvin”. Osa nuorista kertoi saavansa rahaa pyytäessään tai lahjaksi. Nuoret tunnistivat kuitenkin sen, että ”raha ei kasva puissa” ja ”melkein kaikki maksaa”. Joku sanoi myös, ettei raha tuo onnea, eikä raha määrittele ihmistä. Nuoret ymmärsivät säästämisen tärkeyden niin pitkällä kuin lyhyelläkin tähtämellä. Joku säästi tietokoneeseen, kun toinen laittoi rahaa sivuun omilleen muuttamista ja opiskelua varten. Toiset nuorista kertoivat käyttävänsä rahaa kohtuudella ja harkitsevansa ostoksiaan, kun taas toiset tunnistivat sen, ettei ostokset aina olleet ”niin fiksuja”. Vastauksiin oli kirjoitettu myös velka ja todettu rahapulan tulevan törsäämällä. Monet vastasivat käyttävänsä rahansa shoppailuun, eli vaatteisiin ja meikkeihin, osa kuluttaa peleihin, herkkuihin ja energijuomiin. Joku kertoo ostavansa elektroniikkaa, toinen ruokaa, huonekaluja ja lahjakortteja, kolmas leluja.

Koulun osa nuorista koki tärkeäksi paikaksi uuden oppimiselle, kavereiden näkemiselle ja aikuiselle puhumiselle, mutta myös tulevaisuuden kannalta. Vaikka koulussa nähtiin paljon positiivisia asioita ja puolia ilmaisen kouluruoan lisäksi, koettiin se paikkana, jossa esiintyy myös kiusaamista, jonka kohteeksi voi joutua. Toisessa ryhmässä esiin nostettiin kuitenkin useita kouluun liittyviä negatiivisia asioita. Koulu koettiin stressiä ja ahdistusta aiheuttavana ja toisi-naan ärsyttävänä paikkana, jossa on myös kiusaajia. Joku kertoi koulun ai-

heuttavan paniikkikohtauksia. Koulussa kohdattaviin pulmiin tiedettiin saata-
van apua opettajalta, kuraattorilta tai psykologilta, mutta terveydenhoitajaa,
vanhempia, kavereita tai nuorisotyöntekijää ei maininnut kukaan. Kukaan ei
myöskään tuonut internetistä löytyviä nuorille suunnattuja palveluita, kuten eri-
laiset chatit. Joku tosin koki, ettei koulun aiheuttamasta stressistä voi puhua
kenellekään.

Päihteiden aiheuttamat haitat, niin elimelliset, taloudelliset kuin henkisetkin,
tunnistettiin hyvin. Päihteitä ja niiden käyttöä nuoret näkivät TV:n ja elokuvien
lisäksi kotona, juhlissa, kaduilla sekä harrastuksissa. Nuoret toivat esiin, että
päihteitä saattaa löytyä roskiksista, ojista sekä autiotaloista. Toisessa ryh-
mässä koettiin Helsingin olevan sellainen paikka, jossa lapset alkavat toden-
näköisesti käyttämään päihteitä. Nuoret tietävät päihteidenkäyttäjää olevan
myös omassa ikäluokassaan. Osa kokee voivansa puhua aiheesta luotettavan
aikuisen kanssa, osa kokee, ettei voi puhua aiheesta kenellekään. Samoin
osa nuorista kokee voivansa kieltäytyä päihteistä tarjottaessa, osa on epävar-
moja ja joku ei halua puhua koko aiheesta. Kohtuukäytöllä (alkoholi) ei koettu
juuri olevan täysi-ikäisille haittoja.

Seurustelu jakoi nuoria. Toisten nähtiin olevan kypsempää seurusteluun tässä
ikäluokassa, toisia seurustelu ei kiinnostanut ollenkaan. Seurustelusuhteita
nähtiin olevan parisuhteen lisäksi myös muunlaista sosiaalista seurustelua,
kuten ystävyysuhteet. Seurustelusuhteissa nuoret näkivät paljon hyviä asi-
oita, mutta myös pulmia aiheuttavia tekijöitä. Apua, tukea ja neuvoja tiedettiin
voita-
van pyytää vanhemmilta, aikuisilta ja netistä. Joku kirjoitti vastaukseksi
myös opettajan, mutta pyyhki sen pois, koska muut ryhmän jäsenet kikattelivat
ja ihmettelivät ”*miksi joku kysyisi parisuhdeneuvoja opettajalta*”. Kukaan ei kui-
tenkaan nimennyt tässä kohtaa esimerkiksi nuorisotyöntekijää sellaiseksi, jolta
apua ja neuvoja voisi pyytää.

Tunteet nostettiin kehittämistyöryhmän toimesta uutena aihealueena esiin.
Nuoret tiesivät murrosiän tuovan mukanaan nopeita ja suuriakin muutoksia
tunnekokemuksiin. Tunteita tunnistettiin paljon erilaisia ja niiden olevan her-
kimmillään murrosiässä. Nuoret tunnistivat myös sellaisen tärkeän seikan, ett-
eivät kaikki näytä tunteitaan ja joku totesi, ettei kaikilla ole tunteita. Tunteiden

lisäksi vastauksissa oli nostettu yksittäisenä sanana sympatia. Kaikki eivät kokeneet voivansa puhua vanhemmilleen, jonka vuoksi vastauksissa olikin heidän lisäksi kaverit, läheiset ystävät, aikuiset, terveydenhoitaja, mummot sekä ”luotettavat sivustot”, eli nuorille suunnatut nettipalvelut. Joku koki tunteiden olevan niin henkilökohtaisia, ettei niihin voi saada apua keneltäkään.

Some ja netti -osiossa näitä kerrottiin käytettävän paljon eri asioihin, kuten pelaamiseen, YouTube -videoiden tekemiseen mutta myös niistä tiedonhakemiseen sekä oppimiseen ja yhteydenpitoon kavereiden kanssa. Somettaminen ja YouTube -videoiden tekeminen nähtiin mahdollisesti myös omana tulevaisuuden ammattina, jonka nuoret näkivät niin yleisenä, että sitä verrattiin kauppan kassaan. Nuoret kertoivat käyttävänsä myös paljon eri sovelluksia, kuten TikTok, Snapchat, Reddit sekä Instagram. Sen lisäksi, että nuoret itse jakavat paljon kuvia ja videoita, niitä heidän mukaansa myös pyydetään. Vaikka nuoret näkivät paljon hyviä puolia somessa ja internetissä, tunnistettiin myös sen mukanaan tuomat pulmat, kuten kiusaaminen, ihmisten halu tehdä muille pahaa, sekä groomingin, mutta ne nähtiin myös riippuvuutta sekä ulkonäköpainetta lisäävänä tekijänä. Nuoret eivät kokeneet, että heille olisi koskaan varsinaisesti opetettu internetin ja sosiaalisen median käyttöä, mutta on annettu neuvoja siitä, mitä saa ja/ tai voi tehdä ja mitä ei sekä kerrottu, ettei kaikkeen tai kaikkiin internetissä ja sosiaalisessa mediassa voi luottaa. Osalla nuorista oli käytössä joitakin rajoituksia, mutta niistä ei kerrottu tarkemmin. Vastauksissa myönnettiin, ettei kaikki nuorista noudata esimerkiksi somen ikärajoja, kun toisten mielestä ne on asetettu syystä.

Harrastuksia oli suurimmalla osalla nuorista. Toiset kävivät treeneissä lähes päivittäin, toiset harvemmin. Joidenkin kohdalla harrastukset veivät niin paljon aikaa, ettei aikaa jää kotona olemiseen, eikä läksyjen tekoon. Joukkoon mahtui toki myös muutama sellainen, jotka kokivat, ettei heillä ollut harrastuksia. Osa nuorista koki myös erilaiset konsoli- sekä verkkopelit harrastuksina. Nuoret näkivät oman ajan ja rauhoittumisenkin hyvänä asiana ja nuoret ymmärsivät myös levon ja rentoutumisen tärkeyden. Harrastuksissa nähtiin hyviä puolia kavereiden näkeminen, vaikka toisinaan saattoi riitojakin syntyä. Toisaalta nuoret tunnistivat harrastusten parissa esiintyvän ryhmäpainetta esimerkiksi kavereiden painostaessa toisia maistamaan/ juomaan energiajuomia. Jonkin

verran harrastuksissa törmättiin myös päihteisiin, kuten nuuskapusseihin kenttien laidoilla.

Rikkeet -osio tuotti nuorille haasteita, sillä melko harva tunsi sen merkitystä sanan lukiessaan. Parin esimerkin jälkeen nuoret ymmärsivät mitä tehtävässä tarkoitettiin. Joku nuorista koki rikkeiden tekemisen auttavan vihanhallintaan tai varastamisen helpottavan pahaa oloa. Toiset nuorista uskoivat myös vahinkojen lukeutuvan ilkivaltaan. Rikkeinä nähtiin kuitenkin myös sellaiset asiat kuin varastaminen, yksityisalueiden häirintä ja yleiset vääryydet. Vastausten perusteella rikkeitä tehdään kavereiden yllyttämänä, joko kavereiden painostuksesta tai halusta ”olla kovis”. Syiksi rikkeisiin nähtiin myös huono itsetunto ja ”säännöt on tehty rikottaviksi”. Murrosiänkin koettiin olevan yksi syy rikkeiden tekemiseen. Kysyttäessä seurauksia rikkeille, nuoret vastasivat jälki-istunnon, omatunnon alkavan soimaamaan sekä ongelmia. Yhdessä vastauksessa todettiin aivosolujen vähenevän, toisessa rikkeistä opittavan. Perheiden säännöistä ja niiden rikkomisen seurauksista keskusteltaessa kerrottiin peliajan vähentämisestä tai poistamisesta, puhelimen pois ottamisesta ja kotiarestista. Kysyttäessä Ankkuri -toiminta ei ollut kenellekään nuorista tuttu.

”Rikkeitä tehdään porukassa, koska joukossa tyhmyys tiivistyy”

5.2 Toinen vaihe

Testattaviksi tehtäviksi muodostui viiden tehtävän kokonaisuus, joka käsitteli tunteita, perhettä, sosiaalisia suhteita, turvallisia fyysisiä ympäristöjä ja aikuisia sekä eri elämänalueita, jotka tehtäväkokonaisuudessa tultaisiin jollain tavoin käsittelemään.

Perhetehtävä muokattiin sukupuolineutraalimmaksi perheiden moninaisuuden näkökulmasta ja sosiaalisia suhteita kartoittavaa tehtävää yksinkertaistettiin kielellisesti alakouluikäisten helpommin ymmärrettäväksi. Uutena tehtävänä lisättiin turvallisia fyysisiä ympäristöjä sekä turvallisia aikuisia kartoittava tehtävä, jonka avulla saataisiin kuva nuoren kokemasta turvallisuuden tunteesta eri ympäristöissä sekä siihen vaikuttavista ihmisistä. Eri elämänalueita käsittelevässä tehtävässä tarkoituksena oli saada kuva siitä, kuinka nuori kokee kunkin elämänalueen olevan hallussa ja kokeeko hän itse tarvitsevansa tukea tai

apua jollakin niistä. Turvalliset fyysiset ympäristöt -tehtävää jouduttiin hieman muokkaamaan toista testiryhmää varten, jotta siitä löytyisi mahdollisimman kattavasti sellaiset ympäristöt, joissa nuori tavallisimmin liikkuu (ks. liite 2). Eri elämänalueet -tehtävää muokattiin toista testiryhmää varten myös hieman, jotta saataisiin tarkempi kuva siitä, miten nuoret tietyn elämänalueen erilaiset tekijät kokivat (ks. liite 2). Tässä kehittämisen vaiheessa työryhmä päätti tuottaa oman oheismateriaalin menetelmän käyttöön sekä kuvituksen tehtäviin. Oheismateriaalina menetelmän tullaan tarvitsemaan tunnekortit tunnetehtävään.

5.3 Kolmas vaihe

Kolmannessa vaiheessa tuotettiin testitehtävien tulosten perusteella tehtäväkokonaisuus, jossa eri elämänalueet -tehtävän avulla kartoitetaan nuoren omakohtaista kokemusta mahdollisen tuen ja avun tarpeesta elämässään. Tehtävässä eri elämänalueiden alle on tehty tarkentavia kysymyksiä, jotta saadaan yksityiskohtaisempi kuva nuoren kokemuksesta. Samaa tehtävää tullaan käyttämään myös viimeisenä, kokoavana tehtävänä menetelmän päätteeksi, mutta ilman tarkentavia kysymyksiä. Tarkoitus on kartoittaa nuoren kokemusta eri elämänalueiden kokonaisuuksien hallinnasta sekä siitä, onko vielä jokin sellainen alue, johon hän haluaa Omin Jaloin -tapaamisten jälkeen kiinnittää huomiota itsenäisesti, vanhemman tai mahdollisesti jonkin toisen tahon avulla. Tunne-tehtävän tarkoitus on kartoittaa nuoren tunne-elämää ja pohtia millaisin teoin ja ajatuksin siihen voisi tarpeen vaatiessa vaikuttaa. Tehtävän avulla tuodaan esiin myös nuoren tunnetaitoja sekä tapaa käsitellä ja purkaa tunteita. Perhetehtävä kartoittaa nuoren perhekokonaisuutta sekä sitä, millainen perheen dynamiikka on ja millaisena nuori kokee oman roolinsa perheessä. Selvitetään myös sitä, kuinka perheessä toimitaan haastavissa tilanteissa ja miten niistä selvittää, millaisia rutiineja perheen arkeen kuuluu, vuorovaikutusta sekä sääntöjä. Näiden asioiden esiin tuomisella tehdään näkyväksi perheen merkitys voimavarana nuoren tulevaisuudelle, mutta havaitaan myös mahdolliset epäkohdat, jotka voivat olla nuoren kasvulle ja kehitykselle riskitekijä. Sosiaalisten toimintaympäristöjen avulla kartoitetaan sellaiset ihmiset, jotka ovat paljon mukana nuoren elämässä ja vaikuttavat siihen jollain tavoin, herättivät he sitten positiivisia tai negatiivisia tunteita nuorena. Kaverit -osiossa huomio kiinnittyy siihen, onko nuorella ystäviä sekä kaveritaitoihin.

Kartoitetaan myös sitä, onko nuoren kaverit nettittuja vai ihmisiä, joiden kanssa hän on tekemisissä myös oikeassa elämässä sekä millaisia asioita kavereiden kanssa tehdään. Tehtävän tarkoituksena on kartoittaa niin suojaavia kuin riskitekijöitäkin nuoren elämässä kaverisuhteiden näkökulmasta. Turvalliset fyysiset ympäristöt sekä aikuiset -tehtävä kartoittaa nuoren turvallisuuden tunnetta sellaisissa nuoren sosiaalisissa toimintaympäristöissä, joissa hän viettää paljon aikaa. Tehtävässä selvitetään myös äsken mainituissa ympäristöissä tavattavien aikuisten tuottamaa turvallisuuden tunnetta nuorelle, sillä ympäristöt ihmisineen muodostavat kokonaisuuden, jossa molemmat vaikuttavat toisiinsa ja siinä vallitsevaan tunnelmaan. Terveys ja hyvinvointitehtävässä kartoitetaan nuoren terveystottumusten lisäksi fyysistä terveyttä sekä henkistä hyvinvointia. Tehtävän tarkoituksena on tuoda nuorelle tietoa niin fyysiseen kuin henkiseenkin hyvinvointiin liittyvistä tekijöistä sekä murrosiän mukanaan tuomista muutoksista. Osiossa keskitytään asioihin, jotka lisäävät nuoren voimavaroja ja tapoja selvitä haastavista tilanteista. Terveys -osioon sisältyy myös yksittäisiä kysymyksiä, joiden perusteella nuoresta voi herätä keskimääräistä matalammalla kynnyksellä sellainen huoli, joka edellyttää lastensuojeluilmoitusta sekä yhteydenottoa poliisiin, kuten esimerkiksi akuutti seksuaalirikosepäily. Tällaisiin huoliin tulee reagoida herkästi ja selkeästi perustellen. Näiden heränneiden huolien syyt tulee avata niin nuorelle kuin hänen huoltajalleenkin. Erityistä huolta nostattavat kysymykset ja aihealueet on merkitty tehtävään punaisella, jotta ne erottuvat niin kutsutuista normaaleista kysymyksistä. Harrastuksiin ja vapaa-aikaan liittyvä tehtävä keskittyy selvittämään nuoren ajanviettotapoja sekä seurueita, joissa hän aikaa viettää. Näitä asioita tarkastelemalla saadaan selville tällä elämänalueella vaikuttavat suojaavat ja riskitekijät. Tehtävällä kartoitetaan myös sitä, millaisista asioista nuori on ylipäättään kiinnostunut, olisiko kiinnostuksen kohteiden kautta mahdollista saada nuori kiinnittymään johonkin harrastukseen ja sitä kautta irrottautumaan mahdollisten riskitekijöiden vaikutuksen piiristä. Koulu -osion kautta selvitetään nuoren koulunkäyntiä niin suojaavien kuin riskitekijöidenkin näkökulmasta. Tarkoituksena on kartoittaa myös sellaisia toimia, joilla nuori mahdollisesti saataisiin kiinnittymään ja sitoutumaan koulunkäyntiin. Seurusteluun liittyvässä tehtävässä kartoitetaan nuoren näkemyksiä sekä toiveita seurusteluun, mutta myös mahdolliseen kumppaniin liittyen. Tehtävä käydään nuoren kanssa läpi keskustellen, jolloin on myös mahdollisuus selvittää nuoren mahdollisia harhauskomuksia seurustelua ja oman ikäluokan kokemuksia koskien.

Nuoren kanssa keskustellaan tasa-arvosta parisuhteessa, toisen sekä itsensä kunnioittamisesta ja arvostamisesta. Tämän kautta nuori pystyy tunnistamaan kumppaniansa piirteitä mahdollisiksi riskitekijöiksi omalle hyvinvoinnilleen sekä toisaalta taas voimavaroja tuoviksi piirteiksi. Seurustelu -osio on myös otollinen kohta keskustella nuoren kanssa seksuaalisuuteen sekä seksiin liittyvistä asioista, mikäli nuori on aiheesta kiinnostunut. Tehtävä vaatii ohjaajalta sensitiivisyyttä havainnoida, onko aihe nuorelle arka vai kiinnostava, sillä taustalla saattavat vaikuttaa niin kulttuuri kuin uskontokin, jonka vuoksi aihe voi olla nuoren elämässä vaiettu ja jopa häpeilty. Ohjaajan onkin hyvä painottaa nuorelle aihealueen olevan sellainen, johon nuori voi palata koska tahansa, kun se nuorelle parhaiten sopii. Nuoren ollessa vastaanottavainen aiheen tiimoilta, voidaan hänelle esitellä erilaisia netissä toimivia foorumeja, joissa nuori pääsee keskustelemaan ja kysymään seurustelusta, seksuaalisuudesta tai seksistä turvallisesti, mutta myös anonyymina. Nuori tulee kuitenkin ohjata oikean tiedon äärelle, jotta harhakäsityksiä ei pääse syntymään. Seurustelusta keskusteltaessa ohjaaja saattaa kohdata tilanteen, joka edellyttää yhteydenottoa poliisiin ja/ tai lastensuojeluilmoituksen tekemisen, kuten akuutti seksuaalirikosepäily. Päihdetehtävällä kartoitetaan nuoren käsityksiä nuoren päihdeasenteista, päihdetuntemuksesta sekä mahdollisista päihdekokeiluista. Samalla tehdään näkyväksi nuoren ympärillä tapahtuvaa päihteidenkäyttöä, niin perheessä kuin elinympäristössä laajemminkin. Tehtävää tehtäessä on muistettava, ettei alakouluikäisillä automaattisesti ole olemassa omakohtaisia kokemuksia päihteistä tai kiinnostusta niiden kokeiluun. Nuoren kanssa olisi kuitenkin hyvä keskustella päihteistä, jolloin on mahdollisuus vahvistaa nuoren perusymmärrystä päihteistä sekä niiden vaikutuksesta niin yksilöön kuin yhteiskuntaankin, niiden ollessa perustietoja ja -taitoja, jotka jokaisen olisi hyvä hallita, vaikka nuoren oma asenne päihteisiin olisikin kielteinen. Ohjaajan neutraali lähestyminen keskusteluun on tärkeää, kuitenkin positiiviset ja negatiiviset vaikutukset huomioiden. Ohjaajan onkin kyettävä eettiseen päihdekasvatukseen, omaten perusymmärrys riippuvuuden eri osa-alueista. Mikäli tehtävää tehtäessä tulee ilmi, että nuorella on olemassa omia kokemuksia päihteistä, olisi tärkeää tarpeenmukaisen mittarin avulla kartoittaa tilanne. Alakouluikäisille kehitetyssä menetelmässä käytetään samoja mittareita, kuin alkuperäisessäkin Omin Jaloin -menetelmässä. Mittareina käytetään esimerkiksi Nikotiiniriippuvuustestiä sekä Nuorten päihdemittaria (ADSUME). Kannabiksen kokeilun ja käytön kartoittamiseen käytettäviä työkaluja, kuten esimerkiksi

KASVI -interventio sekä CAST -seulontatesti löytyvät www.kannabishanke.fi -sivustolta. Rahaa käsittelevässä tehtävässä kartoitetaan nuoren ymmärrystä rahasta. Selvitetään, mistä nuoren käytettävissä olevat rahat tulevat ja minne ne menevät. Tehtävää onkin mahdollista kuljettaa muiden tehtävien rinnalla, samalla pohtien kullakin elämän osa-alueella ilmeneviä kuluja. Tehtävän tarkoitus on konkretisoida nuorelle sitä, minkä verran rahaa elämän eri osa-alueilla kuluu. Tehtävässä tullaan tarkastelleeksi samalla perheen sisäistä rahan käyttöä sekä sen jakautumisen avaamia näkökulmia mahdollisiin valtasuhteisiin ja reiluuskysymyksiin, jotka muutoin saattaisivat jäädä näkymättömiksi. Somea/ nettiä ja pelejä koskevassa tehtävässä kartoitetaan nuoren käyttämiä sosiaalisen median kanavia, pelaamia pelejä sekä useimmiten käyttämiä nettisivuja. Näin selvitetään, millaisissa ympäristöissä nuori verkossa viettää aikansa sen lisäksi, että kartoitetaan mahdolliset suojaavat sekä riskitekijät nuoren somen ja netin käytössä sekä pelaamisessa. Tehtävän avulla tarkastellaan myös vanhempien suhtautumista nuoren somen ja netin käyttöön sekä pelaamiseen. Näkyväksi tehdään myös nuoren ja vanhemman välistä avoimuutta sekä mahdollisia rajoituksia sekä niiden noudattamista. Tehtävästä keskustellessa pyritään kartoittamaan myös nuoren verkossa mahdollisesti kohtaamaa kiusaamista, häirintää tai ahdistelua. Tässä yhteydessä nuoren kanssa tulisi käydä keskustelua siitä, kuinka tulisi toimia ja kenelle puhua nuoren kohdatessa vastaavanlaisia pulmia somessa/ netissä/ peleissä. Nuorelle annetaan tietoa eri järjestöjen nuorille suuntaamista palveluista ja sivuista, joista osalla nuori voi käydä myös anonymia keskustelua mieltään askarruttavista asioista. Nuoren kanssa voidaan keskustella myös nettipoliiseista, mikäli asia ei ole nuorelle tuttu. Tehtävän aikana tulisi kerrata somen/ netin/ pelaamisen hyvät puolet, mutta myös siinä piilevät uhat. Tulipa tonttuilta korvaa alkuperäisen menetelmän Rikkeet -osion. Tärkeää on käydä tehtävä nuorta kuunnellen, rauhallisesti ja avoimesti keskustellen läpi. Nuorta ei tule tuomita, vaan etsiä yhdessä nuoren kanssa vastauksia siihen, millaiset asiat tonttuiluun ovat johtaneet, mitä siitä voi oppia ja millaisin keinoin vastaavanlainen toiminta olisi tulevaisuudessa ennaltaehkäistävässä. Aina nuori ei kuitenkaan ole ollut se, joka on tonttuillut, vaan nuori on voinut nähdä jonkun toisen tonttuilevan tai joutunut itse sen kohteeksi. Nuoren kanssa voidaan käydä läpi, millaisia vaikutuksia kaveripiirillä voi esimerkiksi olla omiin tekoihin ja valintoihin, jolloin voidaan kartoittaa samalla nuoren kaveripiiriä niin suojaavien kuin riksitekijöidenkin näkökulmasta. Vaikka nuori ei vielä ole rikosoikeudellisessa vastuussa,

voidaan nuoren kanssa keskustella myös vahingonkorvauksista, sakkoran-
gaistuksista sekä muista mahdollisista seurauksista, joita tonttuilulla voi olla
nyt, mutta myös tulevaisuudessa. Viimeisenä tehtävänä on hymiötehtävä, joka
kokoaa menetelmässä käydyt elämän osa-alueet taas yhteen. Tehtävässä
nuori rastittaa tai värittää parhaiten omaa oloaan tai ajatuksiaan kuvaavan hy-
miön. Nuorta pyydetään kertomaan, kuinka hän kokee eri elämän osa-aluei-
den olevan hallussa menetelmän jälkeen. Nuori voi merkitä tehtävään myös
sellaiset mahdolliset elämänalueet, joita hän haluaa vielä omatoimisesti, huol-
tajan tai mahdollisesti jonkin toisen tahon avulla kiinnittää huomiota ja/ tai ke-
hittää. Myös huoltajalla on mahdollisuus kertoa oma käsityksensä nuoren eri
elämänalueiden hallinnasta ja asiasta voidaan vielä keskustella yhdessä,
mutta tärkeintä on se, että nuori kokee tulleen kuulluksi ja nähdyksi omana
itsenään ja omien ajatustensa kautta siitä, millaisia muutoksia tai millaista ke-
hitystä nuoren mielestä elämän eri osa-alueilla on menetelmän aikana tapah-
tunut.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Alkuperäisestä Omin Jaloin -menetelmästä opinnäytetyönä kehitetty Omin Ja-
loin -Pienemminkin askelin tehtäväkokonaisuus kohdennettiin nuoremmalle
ikäluokalle yksinkertaistamalla tehtävissä käytettyä kieltä sekä muuttamalla
abstrakteja käsityksiä konkreettisemmiksi, jotta alakouluikäisten on helpompi
ymmärtää käsiteltäviä aiheita ja asioita. Tehtäväpatteristossa muutettiin lähes
kaikkia tehtäviä jollain tavoin sekä lisättiin uusia, jotta aihealueet vastaisivat
paremmin tämän ajan tarpeeseen. Kehittämistyöllä vastattiin niin Lohjan Kau-
pungin erityisnuorisotyöntekijöiden työssään kohtaamiin, mutta myös valta-
kunnallisesti havaittavissa oleviin haasteisiin. Suuressa osassa menetelmän
kehittämistä olivat kuitenkin alakouluikäiset nuoret itse. Heitä osallistamalla
saimme kerättyä ensikäden tietoa siitä, millaisia ajatuksia ja käsityksiä heillä
elämän eri osa-alueista on ja millaisia haasteita he arjessaan kohtaavat.
Koska menetelmään lisättiin kaksi uutta elämän osa-aluetta sekä terveys ja
hyvinvointi eriytettiin toisistaan, oli menetelmässä käytettävää ristiin peilaami-
sen timanttiakin päivitettävä aihealueita vastaavaksi. Nyt siis ristiin peilattavia
elämän osa-alueita on 12, kun niitä aikaisemmin oli yhdeksän. Kun tarkastel-
laan kaikkia kahtatoista elämän osa-aluetta ja niissä esiin nousseita suojaavia

sekä riskitekijöitä suhteessa muihin yhteentoista elämän osa-alueeseen, näkökulmia nuoren elämään saadaan 66. Mikäli osa-alueita tarkastellaan molempiin suuntiin, saadaan näkökulmia 132. Vaikka näkökulmia on hurja määrä, voi kokonaiskuvan muodostamisen kannalta niiden huolellinen tarkastelu tukea työntekijää mahdollisen varhaisen tuen tarpeen määrittelyssä.

Kuten alkuperäistä Omin Jaloin -menetelmää koulutetaan ammattilaisille, tullaan myös Omin Jaloin -Pienemminkin askelin liittämään koulutusmateriaaliin. Kehittämistyön Ohjaajan oppaasta löytyy siis nuoremmalle ikäryhmälle suunnatut tehtävät sekä ohjeistus tehtävien tekemiseen. Oppaan ohjeistus on osin muokattu alkuperäisistä tehtävien tavoitteiden kuvauksista sekä keskustelun tueksi tehdyistä kysymyksistä, sillä vaikka tehtävät eroavat toisistaan, on niiden tavoitteet hyvin samanlaiset. Omin Jaloin -Pienemminkin askelin materiaaliin tullaan liittämään vielä tunnekortit, jotka jäävät opinnäytetyön ulkopuolelle, Lohjan Kaupungin nuorisotyön tuottaessa ne itse, kuten menetelmän tehtäviin tulevan kuvituksenkin. Alkuperäisen Omin Jaloin -menetelmän taivoin opinnäytetyönä kehitettyä osuutta voidaan kehittää tarpeen niin vaatiessa.

Menetelmän kehittämisestä alakouluikäisille kerrottiin jo kehittämisen alusta asti sellaisille tahoille, jotka ovat aiemmin saaneet koulutuksen Omin Jaloin -menetelmän käyttöön, mutta myös sellaisille tahoille, joilla ei alkuperäisen menetelmän koulutusta vielä ollut. Maininnat menetelmän kehittämisestä herättivät kiinnostusta monissa tahoissa, joten kysyntää Omin Jaloin -Pienemminkin askelin -osuudelle on olemassa jo ennen kuin Lohjan Kaupungin erityisnuorisotyö on saanut menetelmän omaan käyttöönsä lopullisessa versiossaan, jonka jälkeen osuus voidaan lisätä ulkopuolisille annettavaan koulutukseen. Lopullisen version käyttöönoton tavoite on asetettu syksyille 2021.

6.1 Pohdinta

Omin Jaloin -menetelmän kehittämistyön alkaessa, oli tuntemukseni kohderyhmästä melko olematon. Kokemusta ikäluokasta oli noin vuoden koulunkäyntiavustajan työstä, josta suuri osa kului kuitenkin 1.–2. -luokkalaisten parissa. Kohderyhmän kehitystaso ei siis ollut kovinkaan tuttu. Ikäryhmään ja

sen kehitystasoon tutustuminen tapahtui pääosin opinnäytetyön ohella kirjallisuutta kahlaten, ihmisten kertomuksia kuunnellen sekä Omin Jaloin -työryhmän neuvoista onkeeni ottaen. Hiljalleen kuitenkin sain käsityksen siitä, millaista tekstiä ikäryhmä esimerkiksi sisäistää helpoiten ja millaisia kielikuvia tai käsitteitä heidän kanssaan voi käyttää. Menetelmän käytettävyyden kannalta nämä ovat kuitenkin äärimmäisen tärkeitä asioita osata, jottei kehittämistyöstä tulisi sutta syntyessään.

Kohderyhmään tutustumisen ohella tiedustelin erityisnuorisotyöntekijöistä sekä ehkäisevästä päihdetyöntekijästä koostuvalta työryhmältä, millaisia odotuksia heillä menetelmän ja sen sisältämien tehtävien suhteen oli. Kun tavoitteet olivat selvillä, pohdittiin valittua kehittämismenetelmää vielä kerran uudelleen ja se vaihdettiin palvelumuotoiluun, sillä sen mahdollistama erilaisten menetelmien käyttö kehittämisen eri vaiheissa palveli kehittämistyötä parhaiten, eikä palvelumuotoiluna toteutetulle kehittämiselle ole tiettyä päätekohtaa, jolloin kehittäminen voi tapahtua hyvin pitkälläkin aikajänteellä juuri silloin kun tarve kehittämiselle nousee esiin. Kehittämismenetelmästä päätettyämme aloimme pohtia tiedon keräämistä nuorilta itseltään teematuntien muodossa, jonka jälkeen päätimme koulut, joilla teematunnit tultaisiin toteuttamaan. Koulujen valintaan vaikutti niiden keskinäinen erilaisuus jo sijainniltaan, sillä uskoimme saavamme laajemman otannan nuorten kokemusmaailmasta erilaisten koulu- ja kasvuympäristönkin vuoksi. Päädyimme siihen, että teematunteja tultaisiin pitämään kaksi kaksoistuntien (2 x 45 min.) mittaista settiä/ luokkaa, joista kahdessa ensimmäisessä luokassa kerättäisiin nuorilta tietoa heidän ajatuksistaan, käsityksistään, arjessa kohtaamistaan haasteista mutta myös voimavaroja tuovista asioista ja kahdessa muussa luokassa testaisimme tietojenkeruun pohjalta kehitettyjä tehtäviä. Jotta saisimme tietoa molemmilta luokka-asteilta, päätimme pitää ensimmäiset tunnit koulun A 5. -luokkalaisille sekä koulun B 6. -luokkalaisille, ja testata tehtävät seuraavassa vaiheessa koulun A 6. -luokkalaisilla ja koulun B 5. -luokkalaisilla, varmistuaksemme siitä, että tehtävät olivat ymmärrettäviä molemmille ikäluokille. Työpariksieni koululle sain yhden työryhmän erityisnuorisotyöntekijöistä, joka muutoinkin työskentelee kyseisellä alueella. Ensimmäiset tunnit saatiin pidettyä sovitun aikataulun mukaisesti, tietoa kerättyä mukavasti ja testattavat tehtävät kehitettyä. Tehtävien testaamista ei kuitenkaan päästy toteuttamaan aikataulun mu-

kaisesti, sillä henkilökohtaisista syistä johtuen jouduin siirtämään Lohjalle matkustamista ja siten myös teematuntien pitämistä. Uudelleen sovittuna ajankoh- tana pääsimme testaamaan tehtäviä koulun A 6. -luokkalaisille, mutta koululle B meitä ei voitukaan jostain syystä ottaa vastaan. Tämä tuli ilmi vajaata vuoro- kautta ennen sovittujen tuntien ajankohtaa, jolloin jouduimme miettimään uu- sia keinoja tehtävien testaamiseksi, jotta opinnäytetyö valmistuisi suunnitel- lusti kevään 2021 aikana. Monen sähköpostin jälkeen tulimme tulokseen, että toimitan tarvittavan materiaalin aamulla ennen tunteja koululle ja pidämme teematunnit työparinani toimineen erityisnuorisotyöntekijän kanssa etänä Google Meetin kautta. Työparinani myös näillä tunneilla oli alueen oma erityis- nuorisotyöntekijä, joten hän oli osalle nuorista tuttu etukäteen. Luokassa pai- kalla ollut opettaja sekä hänellä apuna tovin ollut resurssiopettaja jakoivat luo- kassa materiaalit ja ohjeistivat nuoria uudelleen, mikäli äänemme ei tietoko- neen kautta kunnolla kuulunut. Luokasta valitettavasti vain osa oli paikalla, mutta tehtävät saatiin lopulta kuitenkin testattua. Nopeastikaan muuttuvat ti- lanteet eivät ole onneksi koskaan pelottaneet, joten muutoksiin ja uusiin tilan- teisiin sopeutuminen onnistui hyvin. Näiden kahden testiryhmän välissä muok- kasimme osaa tehtävistä, saatuamme niistä ensimmäiseltä testiryhmältä pa- lautetta.

Kehittämistyölle oman haasteensa loi maailmanlaajuinen koronapandemia, jonka vuoksi alueelliset rajoitukset vaihtelivat epidemiatilanteen mukaan huo- mattavastikin. Eikä kouluille pääseminen ollut missään kohtaa itsestäänsel- vyys. Olimme kuitenkin onnellisessa asemassa päästessämme toteuttamaan neljä tuntia kahdeksasta lähitunteina. Opinnäytetyön ohella tein syventävää harjoittelua Lohjan Kaupungin erityisnuorisotyössä, joka sekin toteutui pääasi- assa etänä vallitsevan maailmantilanteen vuoksi. Osa harjoittelusta oli tosin onneksi varattu myös opinnäytetyönä toteutetulle kehittämistyölle. Suuri osa opinnäytetyöstä on siis toteutettu etäpalaveroin sekä sähköpostein käydylle keskustelulla. Hyvin itsenäisestä etätyöstä huolimatta olen koko opinnäytetyö- prosessin ajan saanut tukea ja apua muulta kehittämistyöryhmältä. Työryhmä muisti kysyä usein myös sitä, tarvitsenko heiltä enemmän apua tai tukea kehit- tämistyön etenemiseksi.

Kevään aikana kehittämistyöstä muodostui 12 elämän osa-alueita sisältävä tehtäväpatteristo, jonka tukena on myös Ohjaajan opas. Omin Jaloin -menetelmän kehittäminen alakouluikäisille, tarkemmin kohdennettuna 5.–6. -luokkalaisille, opinnäytetyönä päättyi Ohjaajan oppaan valmistumiseen tehtävien, jonka jälkeen Lohjan Kaupungin erityisnuorisotyö kehittää tehtäviä ja ohjaajan opasta mahdollisten esiin nousevien tarpeiden pohjalta menetelmän testaamisen jälkeen, joten menetelmän käyttökelpoisuuden lopullinen arviointi jää opinnäytetyössä mukana olleelle työryhmälle. Lohjan Kaupungin erityisnuorisotyö tuottaa materiaaliin lisäksi tunnekortit sekä tehtäväpatteriston kuvituksen.

Työryhmältä saadun palautteen mukaan Omin Jaloin -Pienemminkin askelin on kuitenkin hyvä pohja käyttökelpoiselle menetelmälle alakouluikäisten parissa, joka valmistuessaan tullaan lisäämään Lohjan Kaupungin erityisnuorisotyön järjestämään Omin Jaloin -menetelmän koulutuskokonaisuuteen. Omin Jaloin -menetelmän kehittämisestä alakouluikäisille on kerrottu joillekin jo alkuperäisen menetelmäkoulutuksen käyneille sekä joillekin sellaisillekin, jotka eivät koulutusta ole vielä käyneet. Omin Jaloin -menetelmän opinnäytetyönä kehitetty osio on herättänyt kiinnostusta siitä kuulleissa tahoissa, joten kysyntää on olemassa myös Omin Jaloin -Pienemminkin askelin osiolle, ja se lisääntyy koulutuskokonaisuuteen syksyn 2021 aikana.

LÄHTEET

Blomqvist, K., 2010. Omin Jaloin -menetelmän ja siinä käytettävien kirjallisten tehtävien kehittäminen Lohjan kaupungin erityisnuorisotyössä. Diakonia-ammattikorkeakoulututkinto. YAMK. Opinnäytetyö. Saatavissa:

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/23543/Blomqvist_Kati.pdf?sequence=1

Lastensuojelulaki 417/2007

MLL. 2019. 9–12 -vuotiaan älyllinen kehitys. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. WWW-dokumentti. Päivitetty 13.9.2019. Saatavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/9-12-v/9-12-vuotiaan-alyllinen-kehitys/>

Elämänhallinta. 2020. Nettinappi, Byströmin Ohjaamon Nuorten tieto- ja neuvontapalvelu. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://nettinappi.fi/tietoalue/hyvinvointi-ja-terveys/mielen-hyvinvointi/elamanhallinta/>

NuoriLohja. 2020. Omin Jaloin -työskentely. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.nuorilohja.fi/omin-jaloin-menetelma/>

NuoriLohja, erityisnuorisotyö. 2019. Erityisnuorisotyön vaikuttavuudesta Lohjan alueella. Arviointi. 17.12.2019. WORD-tiedosto.

NuoriLohja, Omin Jaloin -työryhmä. 2019. Omin Jaloin-työkirja. PDF-dokumentti. Päivitetty: 28.2.2019.

Nuorisolaki 1285/2016

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

Tietoa Nuorista. 2013. "Nuorten oma käsitys nuoruuden "ikärajoista" selvitetty". 23.7.2013. Valtion nuorisoneuvosto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://tietoanuorista.fi/nuorten-oma-kasitys-nuoruuden-ikarajoista-selvitetty/>

THL. 2019. Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2019. Tilastoraportti 33/2019. 17.9.2019. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Päivitetty 10.3.2020. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138562/Tilastoraportti_33_Kouluterveyskysely.pdf?sequence=2&isAllowed=y

THL. 2019. Sotkanet.fi – Tilastotietoja suomalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista. Tilasto- ja indikaattoripankki. Tulostaulukko. Kouluterveyskyselyn tulokset 2017 ja 2019: Perusopetuksen 4. ja 5. luokka. Saatavissa: https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=HYoxCoAwAMRedEMtlpb7gwXF-cBSu-gj-H8PlxBCGI6mHlikQXRd1V6JqM0SgjJRtNgndxWm1e-u7ky-cap6loZvwGX_OeolH-QM=®ion=szZO-BAA=&year=sy6rsjbS0zUEAA==&gender=t&abs=f&color=f&buildVersion=3.0-SNAPSHOT&buildTimestamp=201911131146

THL. 2019. Lapset, nuoret ja perheet – peruspalvelut. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Päivitetty: 7.11.2019. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/ehkaiseva_lasten-suojelu

Lohjan kaupunginvaltuusto. 2017. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2017-2020. Julkaistu 17.5.2017. Saatavissa: <https://www.lohja.fi/wp-content/uploads/2019/11/Lasten-ja-nuorten-hyvinvointisuunnitelma-2017-2020.pdf>

MIELI, Suomen Mielenterveys ry. s.a. Tunnetaitojen perusteet. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://mieli.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/tunnetaito/tunnetaitojen-perusteet> [viitattu:10.5.2021.]

OPH. 2021. 3. Tunnetaitoja oppii harjoittelemalla. Tunteesta tunteeseen -ihmismielen tarina kuvin ja sanoin. Opettajan aineisto. Opetushallitus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/tunteesta-tunteeseen-ohjaajan-opas/3-tunnetaitoja-oppii-harjoittelemalla> [viitattu:10.5.2021]

Penttinen, P. 2020. Kehittämispöytäkirjan hallinnan menetelmiä, osa 1. Luento 13.8.2020. PowerPoint.

OKM. 2021. Sitouttava kouluysteistyömalli puuttuu perusopetuksen koulupudokkuuteen ja ehkäisee syrjäytymistä. Tiedote. Julkaistu:11.2.2021. Saatavissa: <https://minedu.fi/-/sitouttava-kouluysteistyomalli-puuttuu-perusopetuksen-koulupudokkuuteen-ja-ehkaisee-syrjaytymista> [viitattu:11.5.2021]

Polvinen, M. & Sergejeff, J. 2021. Sitouttava kouluysteistyö. PowerPoint. Webinaari. Julkaistu:11.2.2021. Saatavissa: https://minedu.fi/documents/1410845/61105564/3.+Polvinen+Sergejeff_SKY+k%C3%A4ynnistyswebinaari+11.2..pdf/75525bcb-9985-c003-348b-37a5f77681fe/3.+Polvinen+Sergejeff_SKY+k%C3%A4ynnistyswebinaari+11.2..pdf?t=1614754221615 [viitattu:11.5.2021]

Innanen, P. 2020. Palvelumuotoilun menetelmät. Palvelumuotoilun menetelmät ja työkalut, osa 1/3. Palvelumuotoilu Palo Oy. Blogi. Saatavissa: <https://www.palvelumuotoilupalo.fi/blogi/2018/1/31/palvelumuotoilun-menetelmat> [viitattu:10.5.2021]

Palvelumuotoilu Palo. 2018. Palvelumuotoilun prosessin vaiheet. Palvelumuotoilun avulla tehtävä palveluiden kehitystyö voidaan jakaa seuraavaan neljään vaiheeseen. Palvelumuotoilu Palo. Blogi. Saatavissa: <https://www.palvelumuotoilupalo.fi/blogi/2018/1/31/palvelumuotoilun-vaiheet> [viitattu: 25.5.2021]

Tukikysymykset teemoittain

Perhe

- *Miten aihe näkyy ikäistenne elämässä?
- *Millaisia vaikutuksia aiheella voi olla?
 - *Mitä hyvää voi tuoda?
 - *Millaisia pulmia aiheuttaa?
- *Vietetäänkö perheen kesken paljon aikaa?
- *Millaisia asioita perheen kanssa tehdään?

Kaverit

- *Miten aihe näkyy ikäistenne elämässä?
- *Millaisia vaikutuksia aiheella voi olla?
 - *Mitä hyvää voi tuoda?
 - *Millaisia pulmia aiheuttaa?
- *Kuinka kavereihin pidetään yhteyttä?
- *Paljonko kavereiden kanssa vietetään aikaa?
- *Millaisissa kaveriporukoissa aikaa vietetään?
- *Tuleeko harrastusten kautta uusia kavereita?
- *Minkä ikäisiä kavereita on?

Vapaa-aika ja harrastukset

- *Miten aihe näkyy ikäistenne elämässä?
- *Millaisia vaikutuksia aiheella voi olla?
 - *Mitä hyvää voi tuoda?
 - *Millaisia pulmia aiheuttaa?
- *Miten suuri osa harrastukset ovat vapaa-aikaa?
- *Liittyykö pelaamiseen rajoituksia?
- *Pelataanko yksin vai isommalla porukalla?
- *Leikitäänkö? Millaisia leikkejä?

Terveys

- *Miten aihe näkyy ikäistenne elämässä?
- *Millaisia vaikutuksia aiheella voi olla?
 - *Mitä hyvää voi tuoda?
 - *Millaisia pulmia aiheuttaa?
- *Millaisia muutoksia murrosikä tuo?
- *Mistä voi kysyä neuvoa ja apua?
- *Miten pitää huolta fyysisestä jaksamisesta?

Hyvinvointi

- *Miten aihe näkyy ikäistenne elämässä?
- *Millaisia vaikutuksia aiheella voi olla?
 - *Mitä hyvää voi tuoda?
 - *Millaisia pulmia aiheuttaa?
- *Millaiset asiat tuovat iloa?
- *Millaiset asiat saavat jaksamaan koulussa?
- *Keneltä/ mistä voi pyytää neuvoja ja apua?
- *Kenelle aikuisille voi puhua mieltä painavista asioista?

Raha

- *Miten aihe näkyy ikäistenne elämässä?
- *Millaisia vaikutuksia aiheella voi olla?
 - *Mitä hyvää voi tuoda?
 - *Millaisia pulmia aiheuttaa?
- *Mistä raha tulee? (Kotityöt, viikko-/ kuukausiraha)
- *Mihin rahaa kuluu?

Koulu

- *Miten aihe näkyy ikäistenne elämässä?
- *Millaisia vaikutuksia aiheella voi olla?
 - *Mitä hyvää voi tuoda?
 - *Millaisia pulmia aiheuttaa?
- *Viihdytäänkö koulussa?
- *Mikä koulussa on hyvää?
- *Keneltä voi pyytää apua pulmatilanteissa?

Päihteet

- *Miten aihe näkyy ikäistenne elämässä?
- *Millaisia vaikutuksia aiheella voi olla?
 - *Mitä hyvää voi tuoda?
 - *Millaisia pulmia aiheuttaa?
- *Missä päihteitä näkee?
- *Miten aikuisten päihteiden käyttö näkyy?
- *Kenelle päihteistä voi puhua?
- *Keneltä voi pyytää neuvoja ja apua?

Seurustelu

- *Miten aihe näkyy ikäistenne elämässä?
- *Millaisia vaikutuksia aiheella voi olla?
 - *Mitä hyvää voi tuoda?
 - *Millaisia pulmia aiheuttaa?

*Mistä seurusteluun liittyviin asioihin voi kysyä neuvoja ja apua?

Tunteet

*Miten aihe näkyy ikäistenne elämässä?

*Millaisia vaikutuksia aiheella voi olla?

*Mitä hyvää voi tuoda?

*Millaisia pulmia aiheuttaa?

*Miten murrosikä vaikuttaa?

*Kenelle tunteista voi puhua?

*Mistä voi saada neuvoja ja apua?

Rikkeet

*Miten aihe näkyy ikäistenne elämässä?

*Millaisia vaikutuksia aiheella voi olla?

*Mitä hyvää voi tuoda?

*Millaisia pulmia aiheuttaa?

*Mitä rikkeet ovat?

*Mitä rikkeistä voi seurata?

*Tehdäänkö rikkeitä yksin tai kaveriporukassa?

*Mikä aiheuttaa rikkeiden tekemisen?

Some/ Netti

*Miten aihe näkyy ikäistenne elämässä?

*Millaisia vaikutuksia aiheella voi olla?

*Mitä hyvää voi tuoda?

*Millaisia pulmia aiheuttaa?

*Paljonko somessa vietetään aikaa?

*Liittyykö somen/ netin käyttöön rajoituksia?

*Mistä voi kysyä neuvoja ja apua pulmatilanteissa?

*Millaisia asioita somessa/ netissä jaetaan?

*Miten somen/ netin käyttöä on opetettu?

Keskustelun tueksi (ei näkyvissä)

*Millaiset suhteet sinulla on vanhempiisi/ perheeseesi?

*Paljonko vietätte perheen kanssa yhteistä aikaa?

*Millaisia asioita teette yhdessä?

*Onko joku, joka ei osallistu perheen yhteisiin tekemisiin?

*Miten pidätte yhteyttä niiden perheenjäsenten kanssa, kenen kanssa et asu?

*Millaisia yhteisiä sääntöjä perheellänne on?

*Millaisia pulmatilanteita perheessä syntyy?

*Kuinka riita- tai pulmatilanteet ratkaistaan perheessänne?